

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

JAK VNÍMAJÍ VLASTNÍ DĚTI NÁHRADNÍCH RODIČŮ PĚSTOUNSKOU PÉČÍ

Bakalářská práce

Autor: Barbara Helešicová

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé

Anotace

JAK VNÍMAJÍ VLASTNÍ DĚTI NÁHRADNÍCH RODIČŮ PĚSTOUNSKOU PÉČI

How biological children of foster parents perceive foster care

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, náhradní rodina, náhradní rodič, pěstounská péče, vlastní děti, přijaté děti.

Bakalářská práce se zabývá tématem náhradní rodinné péče. Podává přehled o typech náhradní péče v České republice, představuje její specifika, zaměřuje se na náhradní rodinnou péči. Ukazuje pohled na fungování náhradní rodiny očima dospělých biologických dětí náhradních rodičů. Popisuje, jak se mění role vlastních dětí v rodinách, jejich vztahy, rozvíjení jejich osobnosti. Zpětně hodnotí situace vznikající soužitím s přijatými dětmi a jejich vliv na život v rodině.

Praktická část na základě realizovaného kvalitativní výzkumné šetření popisuje život v náhradní rodině zevnitř pohledem biologických dětí. Závěry tohoto výzkumu dávají přesnější představu o běhu náhradní rodiny, vztazích a vliv na rozvoj osobnosti vlastních dětí náhradních rodičů.

How biological children of foster parents perceive foster care

Keywords: substitute family care, substitute family, substitute parents, foster care, biological children, children in substitute family care

This bachelor's thesis deals with the topic of substitute family care. It presents an overview of types of substitute family care in the Czech republic and explain the specifics of each type. The thesis provides a perspective of adult biological children of foster parents on substitute family functioning. Present work describes how the role of biological children in foster families is changing, their relationships and personality development. They retroactively evaluate rising co-existence with a foster child and their influence on life in the family.

The empirical part is based on a qualitative methodology that offers a description of foster family life from biological children' point of view. The results shed light on substitute family functioning, provides a more specific conception of relationships and personality development of biological children in foster families.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci 8. 4. 2016

Obsah

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 RODINA.....	7
1.1 Definice rodiny	7
1.2 Funkce rodiny.....	7
1.3 Vliv rodinné výchovy na vývoj dítěte	9
1.4 Typy rodin dle jejich funkčnosti	10
2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA.....	12
2.1 Formy náhradní péče o dítě	12
2.1.1 Ústavní ochranná výchova	12
2.1.2 Náhradní rodinná výchova	14
3 NÁHRADNÍ RODINA.....	18
3.1 Náhradní rodiče.....	19
3.2 Děti přijímané do náhradních rodin.....	20
3.3 Biologické děti náhradních rodičů.....	21
3.4 Sourozenecké vztahy v rodině	21
3.5 Počet dětí v rodině	22
3.6 Význam věku dětí v náhradní rodině	23
3.7 Potřeby dětí v rodině	24
PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	25
4.1 Cíl praktické části.....	25
4.2 Metodologie výzkumu.....	26
4.3 Způsob získávání výzkumných dat	26
4.4 Provedení výzkumu	29
4.5 Etika výzkumu	29
4.6 Výběr respondentů	30
4.7 Představení respondentů	31

4.8 Zpracování výzkumných okruhů.....	39
4.8.1 Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny.....	39
4.8.2 Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny	41
4.8.3 Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny	43
4.8.4 Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině	46
4.8.5 Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounskou péči	49
4.8.6 Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta	53
4.9 Diskuse	55
ZÁVĚR	62
ZDROJE	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	68
PŘÍLOHY.....	69
Příloha 1 Otázky	69
Příloha 2 Rozhovory	70

ÚVOD

Výchova mladé generace není jednoduchou záležitostí. Některé chyby při výchově dětí nelze vzít zpět. Každá společnost by měla tomuto tématu věnovat zvýšenou pozornost, protože děti jsou ti, kteří tvoří její budoucnost. Dítě ke svému zdárnému vývoji potřebuje zdravé rodinné prostředí, které mu zabezpečí potřebnou péči a výchovu a také jistotu a lásku. Tato pravidla platí pro všechny děti, napříč stoletími i národy.

V poslední době je problematice náhradního rodičovství věnována intenzivnější pozornost. Zkoumají se různé formy péče a chování dětí přecházejících mezi novými rodinami¹, ústavy a svými rodinami. Především otázka pěstounství doznala mnoha změn, kterými se zabývá Nový občanský zákoník, platný od roku 2014 a novelizovaný Zákon o sociálně-právní ochraně dětí platný od roku 2013.

Také pěstounská rodina má v péči o děti své místo a nároky na její profesionalitu a vzdělávání a také vzdělávání všech, kteří se touto problematikou zabývají, se zvyšují. Hledají se nové způsoby pomoci přijatým dětem v pěstounských rodinách. Hodně zájmu je také směřováno na náhradní rodiče, mluví se o jejich dalším vzdělávání, nutnosti odpočinku a předcházení vyhoření.

Velmi málo odborných studií je však věnováno dětem, které jsou vlastními dětmi pěstounů. Odborná literatura se zabývá pocity a chováním přijatých dětí² nebo také vzájemnými sourozeneckými vztahy mezi přijatými a biologickými dětmi v náhradních rodinách³. Hodně literatury je také věnováno pocitům a prožívání náhradních rodičů⁴ a jejich dalšímu vzdělávání.⁵

Ve své práci se s biologickými dětmi náhradních rodičů setkávám a tato oblast mě zajímá. Dalším motivem pro volbu tématu mé bakalářské práce byla skutečnost, že se mě tato problematika osobně dotýká. Sama jsem náhradním rodičem a mám i své vlastní děti a

---

¹ Tímto je myšlen přechod dětí mezi rodinami přechodných pěstounů a pěstounskými rodinami dlouhodobé nebo příbuzenecké pěstounské péče, nebo jinými rodinami v náhradní péči o dítě, které tuto péči potřebuje.

² např. CWLA: Základní přípravný kurz PRIDE. Příručka pro lektory, 2009.

³ např. SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013.

⁴ např. GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008.

⁵ např. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd., Praha: Portál, 2008.

často jsem se zabývala otázkou, zda naše rozhodnutí a výchova přijatých dětí a situace, které všechny prožívaly, ovlivnila naše děti a do jaké míry.

Předkládaná bakalářská práce pojednává o vlivu náhradní rodinné péče na vlastní děti pěstounů. Cílem bakalářské práce je podívat se očima vlastních dospělých dětí pěstounů na různé situace v náhradní rodině a zpětně je zhodnotit. Záměrem je ukázat, jaký vliv tato zkušenost měla na děti náhradních rodičů a zda a jak je ovlivnila v jejich budoucím životě. Při promýšlení tématu bakalářské práce byly klíčové otázky, zda se vlastní děti pěstounů cítily součástí rodiny při jejím rozhodnutí o přijetí nových dětí, přípravě na pěstounství a po příchodu nových dětí do jejich života. Zabývala jsem se také otázkami, zda se měnily vztahy v rodině, požadavky rodičů na vlastní děti, do jaké míry se měnily samy vlastní děti rodičů a jak dnes zpětně jako dospělí hodnotí vliv různých situací na sebe.

V teoretické části se stručně věnuji rodině, popisuji náhradní rodinnou výchovu a zejména se zaměřuji na pěstounskou péči. Popisuji zvláštnosti pěstounských rodin a také vztahy uvnitř pěstounské rodiny.

V praktické části je popsáno realizované výzkumné šetření kvalitativního charakteru, kdy v rámci polostrukturovaných rozhovorů byly zjišťovány zážitky vlastních dětí náhradních rodičů z prostředí jejich rodin, v době přijímání nových sourozenců a jejich zpětný pohled a popis situací, které prožily.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

1.1 Definice rodiny

Rodina, nebo rod je sociální skupinou, která se nachází ve všech obdobích vývoje lidské společnosti, které známe. I když se v průběhu času utvářely a měnily její formy a vnitřní zákonitosti, její hlavní rysy přetrvaly dodnes. Pro naše účely je nejdůležitější její funkce výchovná. Rodina je tedy seskupení osob, ve kterém dospělí vychovávají děti. Rozložení dospělých a dětí v rodině může být rozdílné. Členové této skupiny jsou většinou pokrevní příbuzní a jsou spojeni manželstvím.⁶ Pokrevní příbuzenský vztah však není vždy nevyhnutelnou podmínkou pro definici rodiny. Děti uznávají za svou rodinu ty, kteří se o ně osobně starají a mají s nimi vztah. Nemusí se vždy jednat o rodiče, ale jsou to lidé, kteří se k nim chovají mateřsky a otcovsky.⁷

1.2 Funkce rodiny

Rodina plní potřeby svých příslušníků. Stará se o jejich hmotné zajištění, zabezpečuje jejich stravu, pečuje o zdraví svých členů, chrání je a podporuje. Má bezprostřední vliv na jejich jednání, usměrňuje morální postoje, je šířitelem kulturního dědictví. Rodina plní určité poslání nejen vůči svým členům, ale také směrem ke společnosti.

Biologicko - reprodukční funkce

Funkce biologicky - reprodukční je důležitá nejen pro jednotlivce, kteří tvoří rodinu, ale i pro společnost. Rodina je důležitá základna pro reprodukční růst a rozvoj společnosti a v jejím zájmu by mělo být, aby se obyvatelstvo rozrůstalo.⁸

---

⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 2. upr. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 99

⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. s. 16

⁸ KRAUS, B. - POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*. 2001 s. 79

Sociálně - ekonomická funkce

Tato funkce ukazuje rodinu, jako výraznou složku soustavy, která je důležitá pro ekonomii. Členové rodin se zapojují do výroby a zastávají jednotlivá povolání. Rodina je také spotřebitelem, využívá to, co trh nabízí a tak určuje poptávku po produktech. Jestliže je ekonomická funkce rodiny oslabena z důvodu nezaměstnanosti a platební neschopnosti jejich členů, ukáže se tato situace v hmotném strádání rodin.⁹

Ochranná funkce

Úloha ochraňovat zajišťuje obranu individuálních životních potřeb členů i rodiny jako celku. Rodina ji zajišťuje společně, ale také pomocí jednotlivců, kteří jsou její součástí. Podporuje své příslušníky, ochraňuje je a pomáhá jim zvládat rizikové okolnosti.¹⁰

Sociálně - výchovná funkce

Tato funkce je velmi důležitá a jejím úkolem je připravit děti a mladistvé na vstup do samostatného života, učí je počátečním sociálním návykům a zásadám chování, základům komunikace s okolím.

Rekreační a relaxační funkce

Umožňuje svým členům činnosti, při kterých si rodina společně i její členové samostatně mohou užít zábavu, odpočinek a uvolnění. Nejvýznamnější smysl má pro děti, ale je důležitá pro všechny členy rodiny.

Emocionální funkce

Emocionální funkce je velmi významná a nejde ji za nic zaměnit. Zázemí, domov, bezpečí, pocity jistoty a lásky nelze ničím nahradit.¹¹

Rodina má podstatný vliv na stav společnosti, zajišťuje růst populace a také má význam pro ekonomiku státu. Formuje osobnost jednotlivce skrze výchovu, poskytuje mu pocit

---

⁹ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 81-82

¹⁰ GABURA, J. *Sociální práce s rodinou*. 2006. s.29

¹¹ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 81-83

sounáležitosti. Rodinu je potřeba ochraňovat, podporovat a pomoci jí zaujmout dobré pozice a povznést její důležitost pro společenství.

1.3 Vliv rodinné výchovy na vývoj dítěte

Na zdravý duševní a osobnostní vývoj dítěte má velký vliv to, v jakém prostředí vyrůstá. Rodina by měla být tím institutem, který dítěti nabídne citově příznivé prostředí s pozitivním přijetím jeho osobnosti, plní základní výchovné funkce. Jedinečnost rodiny spočívá v tom, jak ovlivňuje vývoj dítěte. Tady navazuje první vztahy, vidí první vzory pro své chování, učí se základy sociálních rolí. Vzájemné působení v rodině a její vztah s okolím utvářejí postoje dítěte, jeho vlastní identitu. Vše, s čím se setkává, má vliv na jeho motivaci, na formování jeho vlastností, na výsledky a průběh učení, na jeho trávení volného času.

Velmi důležitým činitelem je počet dětí v rodině, jestli je rodina úplná, nebo neúplná a také kvalita partnerského vztahu rodičů.¹²

Nejdůležitější úlohou rodiny však je přirozeně a účelně uspokojovat základní psychické potřeby dítěte. Dítěti je nutno zabezpečit určité množství, hodnotných a proměnlivých vnějších podnětů, na které aktivně reaguje. Důležitá je pro něj i určitá stálost, řád a smysl v podnětech, tak zvaný „smysluplný svět“. Čerpá zde první zkušenosti, které zpracovává v poznatky, získává první emocionální a sociální vztahy, které jsou důležité pro jeho pocit bezpečí a jistoty. Důležitým faktorem je také potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty, od kterých se odvíjí zdravé sebehodnocení dítěte a vědomí vlastní identity. Neméně podstatná je nezbytnost otevřené budoucnosti, jistá životní perspektiva, která dává člověku pocit naděje.¹³

V případě, že nejsou tyto duševní potřeby uspokojovány, dochází k narušení celkového zdravého vývoje dítěte, dochází k psychické deprivaci.¹⁴

---

¹² MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd., Praha: Portál, 2008. s. 37

¹³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd., Praha: Portál, 2008. s. 56

¹⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd., Praha: Portál, 2008. s. 37

1.4 Typy rodin dle jejich funkčnosti

Ne všechny rodiny však dokáží naplňovat očekávání dané současnou společenskou normou a ve své péči o dítě selhávají. Z tohoto pohledu můžeme rodiny rozdělit do čtyř funkčních základních typů.¹⁵

Funkční rodina (Eufunkční)

Tento vzor rodiny je ve společnosti zastoupen nejčastěji. Tyto rodiny se také potýkají přechodně s více či méně vážnými problémy. Členové rodiny však hledají z těchto situací východiska, dokáží je řešit. Pozitivně se rozvíjí a učí se, jak se v budoucnu a za podobných okolností zachovat. Členové rodiny nejsou zbytečně traumatizováni a rozvíjejí své schopnosti a znalosti. Dětem v rodině je zajištěn dobrý vývoj a děti po psychické ani fyzické stránce běžně nestrádají.¹⁶

Problémová rodina

V těchto rodinách se vyskytují závažnější problémy, které často narušují bezproblémový chod rodiny. Členové rodiny se snaží zabránit rodinným krizím, nebo přímo rozpadu rodiny. Vyvíjí velké úsilí situaci vyřešit, často hledají a přijímají potřebnou pomoc zvenčí. Ta však v mnohých případech nebývá účinná, nebo pomáhá pouze dočasně. Krize končíva rozchodem a hledáním, jak uspořádat věci tak, aby děti strádaly co nejméně. Děti v těchto rodinách nebývají však po vývojové stránce ohroženy.¹⁷

Dysfunkční rodina

Některé rodinné funkce jsou narušeny nebo ohroženy dlouhodobě natolik, že je nutný zásah zvenčí. Zdravý vývoj dítěte je zásadně ohrožen, zatížen např. alkoholismem, psychickými poruchami členů rodiny atd. V těchto případech bývá v případě neúspěšného zásahu vnějších institucí zvažováno i odebrání dítěte z rodiny.

---

¹⁵ DUNOVSKÝ, J. 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 12

¹⁶ DUNOVSKÝ, J. 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 29

¹⁷ DUNOVSKÝ, J. 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 29-30

Afunkční rodina

Nahromaděné patologické jevy v rodině přerůstají až v nenávist mezi zúčastněnými, náprava systému není možná. Rodina neplní svou funkci, zároveň dítěti škodí velmi závažným způsobem. I přes nutnou pomoc zvenčí, reforma prakticky není možná, dítě bývá umístěné mimo původní domov v náhradní péči a rodina je často zbavena rodičovských povinností i práv.¹⁸ Těmto dětem, odebraným z jejich rodin, je potom v právním systému ČR poskytována náhradní výchova a to buď kolektivní nebo individuální.

---

¹⁸ DUNOVSKÝ, J. 1986. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986, s. 30

2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA

Ve své bakalářské práci se věnuji tématu prožívání pěstounské péče vlastními dětmi náhradních rodičů, proto v této kapitole popíši problematiku náhradní výchovy.

Některé rodiny nejsou schopny pro děti zajistit vhodné výchovné prostředí. Pokud rodina nenaplnuje všechny potřeby dětí, které v ní vyrůstají, nebo se z nejrůznějších důvodů o tyto děti nemůže, nechce, nebo se neumí postarat, je nutný zásah zvenčí. Společnost zasahuje a dítě pomocí soudních rozhodnutí odebírá z rodiny a svěřuje do výchovy někomu jinému.¹⁹ Zájem dítěte se staví před kterákoliv rozhodování o přítomnosti, nebo budoucnosti jeho existence, před zájmy dospělých, se kterými žije.²⁰ Pokud se o dítě dobře nestará ani jeden z jeho biologických rodičů, povinnosti primární rodiny přebírá náhradní výchovná péče.²¹

Náhradní výchova dětí v ČR má základ v mezinárodní Úmluvě o právech dítěte a také je upravena Občanským zákoníkem, platným od ledna 2014, který nahradil Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Zákon přinesl do této oblasti mnoho změn. O náhradní výchově také mluví zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře a dalších právních předpisech v sociálním zabezpečení.²²

2.1 Formy náhradní péče o dítě

Druhy náhradní výchovy jsou velmi rozdílné. Patří k nim téměř identické rodinné prostředí pro dítě, ale i radikální opatření výchovy v ústavních zařízeních.

2.1.1 Ústavní ochranná výchova

Bývá nařízena soudem, jako nezbytné opatření, je-li výchova dítěte, nebo jeho tělesný, rozumový, či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohrožen, nebo narušen do té míry,

---

¹⁹ NAHRADNIRODINA. *Úvod – Teoretické pojetí NRP*. [online]. © 2013 [cit. 2014-01-12].

²⁰ MATĚJČEK, Z. - KOLUCHOVÁ, J. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 2002

²¹ NAHRADNIRODINA. *Úvod – Teoretické pojetí NRP* [online]. © 2013 [cit. 2014-01-12].

²² BUBLEOVÁ, V., a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: SNRP, 2014. 19 s

že je to v rozporu s jeho zájmem, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou zabezpečit jeho výchovu.²³ Tato péče probíhá ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy, nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči.²⁴ Zařízení ústavní výchovy jsou Diagnostický ústav, Dětský domov, Dětský domov se školou, Výchovný ústav. Úkolem těchto zařízení je zajistit dětem náhradní výchovnou péči, která má zajistit jejich zdravý vývoj, řádnou výchovu a také vzdělání.

Na rozdíl od náhradní rodinné péče však nejsou schopné ústavy dětem zajistit nezbytné soukromí, ani sociální a citové stimuly. Nedochozí tedy plně k osvojování a rozvíjení základních sociálních dovedností. Při odchodu z ústavu mají tyto děti mnohdy problém se zařazením do běžného života.²⁵

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je krizové poloústavní zařízení, vhodné především pro děti, u kterých je reálná možnost návratu zpět do jeho rodiny, i když v současnosti se rodiče o dítě nemohou postarat. Maximální doba svěřením dítěte soudem do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je 6 měsíců. Tuto dobu lze výjimečně prodloužit, ale celková doba pobytu dítěte nesmí přesáhnout 12 měsíců.²⁶ Zařízení má povinnost spolupracovat s rodinou pokud existuje a poskytovat jí pomoc při zajišťování a vyřizování záležitostí, které se týkají dětí. Jedná se o zajištění terapie, nácvik rodičovských a dalších dovedností, které osoba odpovědná za výchovu dítěte nezbytně potřebuje pro jeho péči a pro výchovu v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte zpracovaným orgánem sociálně právní ochrany.²⁷ K těmto zařízením můžeme zařadit i tzv. Klokánky, které provozuje Fond ohrožených dětí. Mnohá z těchto zařízení vznikla transformací kojeneckých ústavů. V dnešní době prochází Fond ohrožených dětí krizí, vyvolanou nedostatečným financováním svých aktivit a projektů.

---

²³ Občanský zákoník, § 971

²⁴ Slovníček pojmů. *POLIS*. [online]. © 2013 [cit. 2014-01-01].

²⁵ Slovníček pojmů. *POLIS*. [online]. © 2013 [cit. 2014-01-01].

²⁶ Občanský zákoník, § 971

²⁷ Zákon o sociálně právní ochraně dětí, § 42

I když se zaměstnanci ústavů snaží přiblížit podmínky co nejvíce skutečnému žití a výchovu děti uskutečňují v rodinných skupinách, tak dětem chybí přirozené příklady běžného chování rodiče. Protože i sebelepší dětský domov nedokáže nahradit rodinu, snaží se kompetentní úřady dětem, pokud není možný jejich návrat do rodiny, zajistit rodinnou péči náhradní.²⁸

2.1.2 Náhradní rodinná výchova

Pokud rodiče své dítě zanedbávají, nebo ohrožují, může soud jejich rodičovská práva omezit, nebo zrušit. Na základě rozhodnutí soudu je možno dítě svěřit do péče jiné fyzické osoby, vždy však s přihlédnutím k zájmu nezletilého dítěte, který je rozhodující při všech rozhodnutích o náhradní péči.²⁹

Osvojení – Adopce

Osvojení je typem péče, ve kterém bývají umísťovány děti, které mají vyřešený předchozí právní vztah s původní rodinou. Jde většinou o děti velmi malé, u kterých se očekává jejich dobrý psychosociální a zdravotní vývoj. Nejčastější motivací pro osvojení dítěte bývá bezdětnost osvojitelů.³⁰ Mezi osvojiteli a dítětem vzniká právní vztah rovný vlastní rodině, včetně všech rodičovských práv a vyživovací povinnosti. Pokud není pro právně volné dítě nalezen osvojitel v zemi jeho původu, může dojít k mezinárodní adopci.³¹

Pěstounská péče

Pěstounské péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče. Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud rozhodnout o jeho svěřením do péče pěstouna, který vykonává úměrně práva a povinnosti rodičů, vyživovací závazek zůstává rodičům. Stát zajišťuje hmotné zabezpečení dítěte i odměnu těm, kteří se ho ujali a také služby potřebné pro výkon péče této rodiny.³² Do pěstounské péče jsou většinou umísťovány děti starší, školního věku,

---

²⁸ Dětský domov Žatec. *Náhradní rodinná péče*. [online]. © 2010 [cit. 2014-01-01].

²⁹ Zákon o rodině, § 42 - § 50

³⁰ MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. s. 31

³¹ Úmluva o právech dítěte čl. 21 písm. b a zákon 359/1999 Sb.

³² BUBLEOVÁ, V. a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: SNRP, 2014. s. 6

sourozenecké skupiny, nebo děti, které již prošly ústavní péčí, s nejrůznějšími zdravotními, či psychomotorickými obtížemi.³³ Tato forma pěstounské péče bývá nazývána také jako pěstounská péče dlouhodobá. Lidé, kteří se rozhodnou vychovávat cizí dítě, si podají žádost o zařazení do registru žadatelů o pěstounskou péči. Aby se člověk mohl stát pěstounem, prochází procesem prověřování, odborných posouzení a školení. Podstoupí základní diagnostiku a psychologické testy, kde se zjišťují jeho kompetence, stabilita, jeho rodinné vazby a jiné předpoklady, nutné pro to, aby se mohl o dítě postarat.³⁴

Pěstounská péče příbuzných

Pěstounská péče příbuzných je typem pěstounské péče, kterou upřednostňuje Občanský zákoník, je ve shodě s článkem 7, Úmluvy o právech dítěte, a v souladu s rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva. Biologická rodina hraje v životě dítěte důležitou roli. Pokud to není v rozporu s jeho zájmy, bývá příbuzným dána přednost v možnosti se o dítě postarat. Velkým negativem příbuzenecké péče je to, že tito pěstouni nemusí absolvovat žádnou odbornou přípravu. Stát se pěstouny není jejich prvotní dlouhodobě promyšlené rozhodnutí, je to nutnost pomoci dítěti, které momentálně jejich pomoc potřebuje, které znají, mají k němu citová pouta.³⁵ Díky tomu, že se neúčastní žádné přípravy, častokrát nerozumí prožívání dětí a mnohdy bagatelizují jeho problémy. Často se nechtějí školit a neradi přistupují na jakoukoli pomoc a radu zvenčí. Všichni pěstouni však mají povinnost se vzdělávat v rozsahu 24 hodin ročně. Zákon však neukládá žádné sankce, pokud tak pěstoun neučiní.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jedná se o dočasnou péči pro dítě, které nemusí trávit žádný čas v ústavech a dětských domovech a významně se tím snižuje riziko jeho citové deprivace. Děti se po jejím skončení vrací zpět do své rodiny, nebo je pro ně nalezeno jiné trvalé řešení, kterým je dlouhodobá

---

³³ BUBLEOVÁ, V. a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: SNRP, 2014. s. 12-13

³⁴ Proces zprostředkování. *MPSV.CZ*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-10].

³⁵ UHLÍŘOVÁ, Veronika a kol. *Dítě ve výchově příbuzných*. Praha: R a C, 2010, s. 6

pěstounská péče nebo adopce. Jde o rodinnou individuální péči podporovanou státem, poskytovanou dítěti, které nemůže vyrůstat ve své rodině.³⁶

Individuální pěstounská péče

Do individuální pěstounské péče patří všechny druhy péče v běžném rodinném prostředí. Tedy i společná péče manželů, partnerů, péče realizovaná jedním pěstounem, pěstounská péče osob v příbuzenském vztahu k dítěti, pěstounská péče cizích osob bez vztahu k dítěti. Pěstouni mohou mít i své vlastní děti.³⁷

Skupinová pěstounská péče

Skupinová pěstounská péče je péčí realizovanou v zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo v SOS vesničkách. Zařízení se zakládala v nezávislém objektu, nebo v prostorách, které jsou vybavené jako byt pro rodinu s větším počtem dětí. Žijí zde velké pěstounské rodiny, které mívají i své vlastní děti. Maximální počet dětí, které mohou být společně v pěstounské péči je šest, výjimku tvoří velká sourozenecká skupina.³⁸ V současnosti se však již nová zařízení nezřizují. Stávající byly založeny před rokem 2013 a na doporučení MPSV se jejich působení ukončí zaniknutím pěstounské péče dětí, které v zařízeních doposud žijí.

SOS vesničku tvoří 10 – 12 domů. V dětské vesničce je pěstounskou péčí většinou pověřena matka, pěstounka. Manželé bývají vzácností. V domečku žije spolu šest i více dětí rozdílného věku a pohlaví. Pomocníkem bývá „teta“. Do skupinové pěstounské péče můžeme dále počítat péči v rodinných Klokáncích, které jsou pod správou Fondu ohrožených dětí.³⁹

Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby

Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby je jedním z typů náhradní rodinné péče. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému a vymezí rozsah práv a

---

³⁶ Vyjádření MPSV k pojetí PPPD - Informace ze 14. března 2013 o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD po přijetí novely zákona č.359/1999 Sb.

³⁷ Pěstounská péče je tvrdá práce. *Rodina.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25]

³⁸ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, § 44

³⁹ SOS dětské vesničky hledají nové matky – pěstounky. *Rodina.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25].

povinností k dítěti i práva osoby, ke které je dítě svěřováno. Jedná se o právo a povinnost zajistit péči o dítě a zastupovat jej v běžných záležitostech, přijímat výživné od rodičů, atd. Není-li soudem rozhodnuto jinak, zůstává rodičům zachována rodičovská zodpovědnost k dítěti a rodiče jsou zákonnými zástupci dítěte.⁴⁰

Poručenství

Poručenství je druh zákonného zastoupení, který se využívá v případě dlouhodobé nepřítomnosti, nebo úmrtí rodičů, zbavení, či pozastavení rodičovské zodpovědnosti, při omezení způsobilosti rodičů. Poručníka určí soud. Vyživovací závazek zůstává rodičům. Poručník je zodpovědný za patřičnou výchovu dítěte, ale i správu jeho majetku a podléhá kontrole soudu. V tomto typu péče jsou děti, které by mohly být adoptovány, ale z různých důvodů pro ně není možné najít osvojitele.⁴¹ Poručníky se mohou stát i příbuzní dětí nebo osoby, které určili sami rodiče.⁴² Pokud ani to není možné, stane se poručníkem orgán sociálně právní ochrany dětí.⁴³

Opatrovnictví

Opatrovnictví se uplatňuje v případě nutnosti ochrany zájmů nezletilých dětí ze strany jiných subjektů než rodičů. Soud při kolizi zájmu zákonných zástupců a dítěte, mezi dětmi stejných rodičů navzájem, při ohrožení majetkových zájmů dítěte, omezení rodičovské zodpovědnosti, či při řízení o osvojení určí opatrovníka, stanoví míru práv a povinností.⁴⁴ Soud také určuje dítěti opatrovníka v případě, že dítě vlastní nějaký majetek, také určí, jakým způsobem s majetkem nakládat a jak ho spravovat.⁴⁵

---

⁴⁰ Formy náhradní rodinné péče. MPSV.CZ. [online]. © 2013 [cit. 2015-08-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

⁴¹ BUBLEOVÁ, V. a kol. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. Praha: SNRP, 2014. s. 6-7

⁴² Občanský zákoník, § 928

⁴³ Občanský zákoník, § 928 - § 942

⁴⁴ Občanský zákoník, § 943, s. 199

⁴⁵ Občanský zákoník, § 949

3 NÁHRADNÍ RODINA

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku vnímání pěstounské péče vlastními dětmi pěstounů, proto v této třetí kapitole bude věnována pozornost náhradní rodině, která je původní rodinou těchto dětí. Zaměřuji se v ní na popis náhradní rodiny, jejich členů a vztahů v těchto rodinách.

Náhradní rodina je skupina lidí, ve které se dospělí jedinci starají o děti, které nejsou jejich biologickými potomky. Toto neplatí v případě, že jsou děti svěřeny do pěstounské péče příbuzných. V tomto případě soud svěří dítě prarodiči nebo jinému příbuznému, který má výchovné předpoklady se o dítě postarat. Stát takové rodině pomáhá finančně, pomocí dávek sociální podpory. Těmto rodinám bývají děti svěřovány na dobu přechodnou, pokud si rodiče nevyřeší překážky, které jim brání se o dítě postarat, nebo také dlouhodobě, pokud péče rodiče selže úplně. Děti jsou do péče dospělých svěřovány soudním rozhodnutím po tom, co jsou prověřeny jejich výchovné i lidské kvality a možnosti pro utvoření dobrého zázemí a domova pro přicházející i stávající děti.⁴⁶

Po příchodu dětí do jiné rodiny nastává období zvykání si na sebe a utváření nových pravidel soužití. Nové, vyvíjející se vztahy jsou velkým zásahem do života všech – stávající rodiny, všech jejich členů i přicházejících dětí. Vzniká nová rodina, která je pozorována okolím se směsí uznání, nepochopení a zvědavosti. Nastávají velké změny v chodu domácnosti, ve využívání volného času a mění se i finanční situace rodiny. Důležitá je podpora nejbližšího okolí, širší rodiny a blízkých přátel.⁴⁷

V náhradních rodinách mnohokrát žijí přijaté děti vedle biologických dětí náhradních rodičů. Stává se, že v jedné domácnosti spolu žijí děti rozdílných etnik nebo více sourozeneckých skupin. Náhradní rodina umožňuje přijatým dětem, které by jinak vyrůstaly v ústavní péči, život v rodině.⁴⁸ Rozdíly mezi dětmi se časem stírají, děti by si v očích náhradních rodičů měly být rovný. Vznikají nová pouta, citové vazby mezi novými

---

⁴⁶ BUBLEOVÁ, V. a kol. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. Praha: SNRP, 2014. s. 6-7

⁴⁷ GABRIEL, Z. NOVÁK, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada, 2008. s. 34-35

⁴⁸ SOBOTKOVÁ, I. OČENÁŠKOVÁ, V. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. s. 11

sourozenci a náhradními rodiči. Tyto vztahy mají důležitou roli v životě všech dětí. Velký význam pro zdravý vývoj dítěte má citové naplnění ze strany pěstounů. Je známo, že dítě, které má naplněny své základní potřeby, citové jistoty a pocit bezpečí v dostatečné míře, to znamená, že se cítí potřebným a je přijato bez výhrad a milované, se může plně a správně vyvíjet.⁴⁹ Bez lásky a respektu nelze dobře dítě vychovávat. Taková výchova je nefunkční a stává se velkou přítěží pro všechny zainteresované.⁵⁰

Proces sblížení se všech zúčastněných, zvykání si, přijetí a zvládnutí všech skutečností je dlouhodobý a náročný. Rodina je důležitým prvkem, který děti v ní vyrůstající ovlivňuje a vychovává. Genetická výbava dětí je sice důležitým faktorem, nikoli však jediným. Důležité jsou také schopnosti dítěte, možnosti jeho rozvoje a zkušenosti z předchozího období.⁵¹

3.1 Náhradní rodiče

Náhradní rodič je jedinec, který se z nějakých důvodů rozhodl vychovávat a vychovává dítě, které má jiné biologické rodiče. Náhradní rodič je pro takové dítě rodičem se vším všudy, kromě biologické vazby. Poskytuje dětem domov, řádnou výchovu mimo zdi ústavů, ale i svou náruč a srdce.⁵² Jeho snahou by mělo být děti vychovávat tak, aby výchova byla přirozená a nevybočovala z normálu.⁵³

Náhradní rodič je většinou vychovatelem problémových, citově deprimovaných a hendikepovaných dětí, které si své problémy s sebou přinesou z ústavů a biologických rodin do nové rodiny. Stává se tedy velmi často i dovedným terapeutem a ošetřovatelem. Dobrý náhradní rodič si zaslouží respekt a úctu.⁵⁴

---

⁴⁹ MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíc potřebují. 5. vyd., Praha: Portál, 2008. s. 15-16

⁵⁰ ONDRÁČEK, M. a kol. *Nakopni mě aneb s pomocí vzhůru*. Praha: ANR ČR, 2011. s. 11

⁵¹ CWLA: Základní přípravný kurz PRIDE. Příručka pro lektory. 2009, s.169

⁵² ONDRÁČEK, M. a kol. *Nakopni mě aneb s pomocí vzhůru*. Praha: ANR ČR, 2011. s. 11

⁵³ MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999, s. 31

⁵⁴ ONDRÁČEK, M. a kol. *Nakopni mě aneb s pomocí vzhůru*. Praha: ANR ČR, 2011. s. 11

Důvody, které vedou náhradní rodiče k přijímání dětí do jejich péče, jsou různé. Bývá to bezdětnost, altruistické motivy, pomoci potřebnému dítěti, naplnění psychických potřeb, potřebu užitečnosti a někdy i motivy duchovní.⁵⁵

3.2 Děti přijímané do náhradních rodin

Děti, které jsou umísťovány do pěstounské péče, jsou většinou sociálně osiřelé, to znamená, že mají rodiče, ti ale o ně neprojeví dlouhodobě zájem. K adopci tedy brání nesouhlas rodičů. Zpravidla jsou to děti, které prošly ústavní péčí, s nejrůznějšími zdravotními těžkostmi nebo psychomotorickými problémy. Jedná se nejčastěji o děti školního věku, sourozenecké skupiny, nebo také děti z neúspěšně náhradní rodinné péče.⁵⁶ I když není vyloučeno umístění těchto dětí v adopci, bývá to spíše výjimka. Do adopce přichází nejčastěji děti malé, právně volné, s dobrou prognózou vývoje, bez zjevných příznaků deprivace, které se však během života mohou objevit.

Děti přichází do náhradní rodiny se svou minulostí, mají za sebou určité životní zkušenosti a zážitky. Jejich základní psychické potřeby nebyly dostatečně uspokojovány a neměly pravděpodobně možnosti navázat důležité citové vazby. Nemají jasno v tom, co je to rodina a domov. Naučily se nedávat najevo, co cítí, neumí si říkat o pomoc, mají problémy se základní komunikací. Takové děti nerozumí tomu, co se kolem nich děje a o své budoucnosti nemají žádnou představu. Psychomotorický vývoj těchto dětí je nerovnoměrný, zaostávají vývojově za svými vrstevníky. Tuto poruchu citové vazby a oslabené identity nazýváme psychickou deprivací.⁵⁷ Tyto příznaky lze částečně redukovat díky pěstounské péči na přechodnou dobu. Pěstouni se snaží na přechodné období, než se najde vhodné konečné řešení, dětem nabídnout co nejstabilnější a nejklidnější prostředí a také domov, podporu a péči osob, na které se mohou navázat.⁵⁸

---

⁵⁵ SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV, 2003

⁵⁶ BUBLEOVÁ, V. a kol. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče*. Praha: SNRP, 2002

⁵⁷ Cesta dítěte do náhradní rodinné péče. *NAHRADNIRODINA.cz*. [online]. ©. 2016 [cit. 2016-01-25].

⁵⁸ Vyjádření MPSV k pojetí PPPD - Informace ze 14. března 2013, s. 2

3.3 Biologické děti náhradních rodičů

Biologické děti jsou s náhradními rodiči spojeny geneticky. Jejich místo je neotřesitelné, netrpí deprivacími příznaky, jejich konflikty s rodiči jsou méně časté, než u dětí přijatých. Na utváření jejich názorů má vliv okolí, nejvíce rodiče. Záleží na jejich věku a také na tom, jaká jsou jejich očekávání a zda budou naplněna.⁵⁹ Jak se jejich vztahy s přijatými dětmi utvářejí, záleží také na reakci okolí, na jejich přípravě na situace, které mohou nastat, na informacích, které se k nim dostávají.⁶⁰ Na jejich náhled na přijaté děti mají vliv i jiné okolnosti. Například věk jejich i věk přijatého dítěte, pohlaví a jistě také mentální a zdravotní způsobilost. Děti přicházející do rodiny vytvářejí nestandardní situace a jejich řešení a zvládnutí rodiči, komunikace mezi nimi, okolím a dětmi v rodině je důležitým faktorem při utváření vztahů mezi dětmi.⁶¹ O vnímání pěstounské péče vlastních dětí náhradních rodičů a jejich pohledu však víme velmi málo. Předpokládáme, že v době příchodu nového dítěte do rodiny dochází k takzvanému sesazení dítěte s piedestalu a to se musí začít dělit o vše, co dosud patřilo jemu, hlavně o své rodiče. Rodiči jsou však tyto děti vnímány jako velký zdroj podpory jejich úsilí. Rodiče na ně spoléhají a důvěřují jim.⁶²

3.4 Sourozenecké vztahy v rodině

Na základě některých výzkumů je zmiňován velký vliv sourozeneckých vztahů na život přijatých dětí. To že „sourozenec“ přebírá ochrannou, nebo obrannou funkci, přispívá k příznivému vývoji přijatého dítěte. Zatímco pokrevní sourozenci vychovávaní v dětských domovech, kteří spolu nevyrostají, kontakty mezi sebou neudržují, děti v pěstounských rodinách ve většině případů zůstávají ve spojení. Vztahy mezi dětmi v pěstounských rodinách překračují velmi rychle hranice pokrevnosti. Důležitou roli hraje spojenectví v rámci domova v rodině, přijaté děti mluví o všech dětech žijících v rodině včetně vlastních dětí pěstounů, jako o „bratřech“ a „sestrách“. Starší nebo nejstarší děti bývají vzorem

---

⁵⁹ DENUWEALERE, M. Support and Conflict in the Foster Family and the Children's Well-Being.

⁶⁰ GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: 2008. s. 35-36

⁶¹ MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2008. s. 63.

⁶² DENUWEALERE, M. Support and Conflict in the Foster Family and the Children's Well-Being.

mladších. Děti se vzájemně od sebe učí, stimulují se k rozvoji. Vztahy v takových rodinách jsou podpůrné a přetrvávají daleko do dospělosti.⁶³

Sourozenecké vztahy jsou významné také tím, že trénují děti na situace mimo rodinu a ty v chráněném prostředí nacvičují svoje chování. Sourozenci řeší mezi sebou pocity žárlivosti, rivality a učí se zvládat příliv pocitů a také zlosti. Děti se od sebe učí, jak na podobné situace reagovat a také to, jaké mají jejich reakce následky. Navzájem se ovlivňují, obohacují a učí se jednat s lidmi přiměřeným způsobem, spolupracovat a vycházet s okolím. Vylepšují si komunikační schopnosti.⁶⁴

3.5 Počet dětí v rodině

Pěstounské rodiny s jedním přijatým a jedním vlastním dítětem jsou častou volbou proto, aby rodiče mohli poskytnout oběma dětem dobré materiální i sociální zázemí. Důležitým faktorem bývá jak pohlaví, tak věk mezi dětmi. Přijaté dítě bývá ve většině případů mladší a vlastní dítě rodičů je pro něj nejčastěji vzorem. V některých případech, zvláště když jsou sourozenci chlapci a věkový rozdíl není velký, může dojít k soupeření. Jsou-li dětmi dvě dívky v rodině často soutěží o pozornost mužských osob, například otce. Nejméně si konkurují děti opačného pohlaví. Každé má svou oblast zájmů a stává se, že jsou vychováváni podobně jako jedináčci. Starší bratr je většinou dívce ochráncem a mladší si užívá mateřské péče sestry, zvláště je-li starší o více let.⁶⁵

V rodinách se dvěma dětmi je důležité přijímat odlišnost obou dětí a neporovnávat je. Také se rodičům doporučuje, aby věnovali svůj čas oběma dětem spravedlivě.

Větší rodiny jsou pro náhradní rodinnou péči lepší volbou. Přestože nemají děti mezi sebou pokrevní pouto, vytvoří se sourozenecká solidarita a sexuální tabu jako v běžných rodinách. Tyto rodiny také přijímají děti mentálně a fyzicky hendikepované nebo děti jiného etnika, kterým sourozenci pomáhají se začleněním do komunity. Na děti nejsou

---

⁶³ Sourozenci a pěstounská péče. *Rodina.cz*. [online]. © 2016

⁶⁴ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 176 s.

⁶⁵ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 1997. s. 11-22.

v početnějších rodinách kladeny velké nároky a jejich přijetí s tím, co si sebou přináší z minulosti, bývá snadnější.⁶⁶

Myslím, že nejde dát doporučení k tomu, kolik dětí by mělo v pěstounské rodině být. Ztotožňuji se s názorem, že v rodině by mělo být tolik dětí, aby si byly navzájem blízké a každý by měl své místo a prostor pro sebe, s ohledem na osobnost a potřeby všech.⁶⁷ I v náhradních rodinách existují sourozenecké konstelace a to, jestli je dítě nejmladší nebo prostřední, má na jeho vývoj a rozvoj jeho schopností také velký vliv.⁶⁸

Pokud do rodiny přichází dítě staršího věku, které je starší než některé z doposud přijatých dětí, mohou nastat problémy. Dochází totiž k výměně míst v rodině, posunuje se nebo zcela znovu nastavuje hierarchie a děti si hledají znovu své pozice. Rodiče by v této fázi měli být nápomocní tomuto procesu tím, že budou neustále děti ubezpečovat o jejich náklonnosti, zvýšeně se jim věnovat a naplňovat specifické potřeby každého z nich.⁶⁹ Na toto chování by neměli rodiče zapomínat hlavně u svých biologických dětí, které se snaží chápat zvýšené nároky přijatých sourozenců, ale zároveň mohou trpět nedostatkem rodičovské pozornosti k jejich osobě.

3.6 Význam věku dětí v náhradní rodině

Pokud jsou vlastní děti náhradních rodičů starší, například studují mimo domov na střední či vysoké škole, vnímají vztahy mezi sourozenci odlišně. Rodina má sice pro ně velký význam, ale nepotřebují již tolik pozornosti od rodičů a nový sourozenec není jejich sokem.⁷⁰

Nejhůře prožívají příchod nového dítěte a změny s tím spojené děti kolem devátého, desátého roku života.⁷¹

---

⁶⁶ MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2008. Str. 64-69.

⁶⁷ SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV, 2003

⁶⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 1997. s. 112

⁶⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 1997. s. 115

⁷⁰ SAPÁKOVÁ, P. *Zkušenost s náhradní rodinnou péčí perspektivou biologických dětí pěstounů*. MU Brno 2011.

⁷¹ MALÁ, Z. *Pěstounská rodina a pěstounská péče pohledem dospělých biologických dětí pěstounů*. Diplomová práce, Brno.

Je také důležité, aby rozestup mezi sourozenci nebyl příliš malý nebo stejný, jako u dětí pěstounů. Mezi dětmi se pak mohou objevovat žárlivost, nebo různé poruchy chování nebo problémy ve škole. Stejně situace mohou nastat, pokud děti o příchodu nových sourozenců byly informovány málo, špatně nebo pokud s jejich příchodem vůbec nesouhlasily.⁷²

3.7 Potřeby dětí v rodině

Zvýšená pozornost, kterou náhradní rodiče věnují nově přichozím dětem, u kterých si tuto potřebu uvědomují, vede často k přehlížení, bagatelizaci potřeb dětí vlastních. I v navenek dobře fungujících rodinách byla popsána takzvaná psychická subdeprivace. Ta bývá způsobená tím, že rodiče nemají na dítě tolik času, kolik by bylo potřeba.⁷³ Náhradní rodiče často vychází z vědomí, že jejich děti měly vždy lepší podmínky a musí tedy toto období zvládat. Často reakce dětí vlastních není tak viditelná, jako u dětí přijatých. Následkem bývá žárlivost a rivalita mezi dětmi, kdy se snaží dokázat, že oni jsou lepšími sourozenci. Je nutná dobrá koordinace mezi vychovateli a pomoc toho „druhého rodiče“, který se přijatým dětem věnuje v menší míře, aby vyvedl děti z tohoto období bez úhony. Dítě, které bývá v dostatečné míře ujistěno o lásce svých rodičů, má o sourozence zájem a rádo pomáhá při péči o ně. Žárlivost a láska jsou běžnými reakcemi v rodině a jejich mísením a odezvami na ně se utváří vztahy v rodině a také povahové vlastnosti dětí. Velmi zřídka se v těchto rodinách vyskytuje otevřené nepřátelství.⁷⁴

---

⁷² SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV, 2003

⁷³ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. s. 64-69.

⁷⁴ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. s. 133

PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

4.1 Cíl praktické části

V rámci zpracování tématu bakalářské práce Jak vlastní děti náhradních rodičů vnímají pěstounskou péči, bylo realizováno kvalitativní výzkumné šetření, jehož cílem bylo zjistit, jak jsou vlastní děti náhradních rodičů ovlivněny vstupem jiných dětí do jejich původní rodiny a jestli díky vystavení nestandardním situacím a jejich řešení, získají kvalitní předpoklady pro orientaci v sociální oblasti a sami inklinují v budoucnu k pěstounství, nebo práci v sociální sféře.

Cílem tohoto výzkumného šetření je umožnit náhled na to, jak vlastní děti pěstounů prožívaly soužití se sourozenci, jak vnímají rodinu a její pěstounskou péči nyní.

Mým úkolem bylo popsat situace, se kterými se setkávaly, jejich pocity a reakce. Zjistit jestli se necítily ohroženy příchodem nového dítěte do rodiny.

Úkolem a cílem výzkumného šetření byla vybraná témata, kterými jsou:

- ✓ Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny
- ✓ Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny
- ✓ Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny
- ✓ Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině
- ✓ Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounskou péči
- ✓ Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta

Vzhledem k tomu, že vlastním dětem náhradních rodičů je věnována velmi malá pozornost, se chci zaměřit na to, jakými změnami procházejí a jak moc je přijetí dětí ovlivňuje, protože vlastní děti jsou velmi důležitou součástí náhradních rodin.

4.2 Metodologie výzkumu

V rámci zpracování praktické části práce byl využit kvalitativní výzkum, který se snaží objasňovat pohledy jedinců na zkoumaný jev a využívá podrobný popis každodenních situací. Jde o porozumění jednáním a významům a jejich souvislostem. Tento výzkum nelze vymezit jedním všeobecně uznávaným způsobem. Jde vlastně o rozdílné přístupy k výzkumu, které se takto široce označují.⁷⁵ Tento výzkum využívá induktivní způsoby vědeckých metod, do hloubky zkoumá jednotlivé případy, různé podoby rozhovorů a kvalitativní pozorování, s cílem poznat nezvyklé skutečnosti, vytvářet teorie o probíhajících jevech. Kvalitativní výzkum je zaměřován na explorování a probíhá v přirozených podmínkách sociálního prostředí. Výzkumné plány bývají pružné, vychází z daného plánu, ale přizpůsobují se daným okolnostem a podle nich se mění a rozvíjí.⁷⁶

Jsou upřednostňovány otevřené a nestrukturované výzkumné plány, analýza vychází z velkého množství informací o malém počtu jedinců. Převládá zájem o reálné celky, vzájemné působení mezi aktéry a jednotlivými osudy. Úkolem kvalitativního výzkumu není tedy testování hypotéz, ale objasnění chování lidí a vytvoření celistvého obrazu, zachycení toho, jak účastníci dějů situace podají.⁷⁷

Druh výzkumného problému předurčuje použití výzkumných a statistických metod. Deskriptivní, popisný výzkumný problém zjišťuje a popisuje situace, stav nebo, výskyt nějakého jevu. Klade si otázku, jaké to je, být v určité situaci.⁷⁸

4.3 Způsob získávání výzkumných dat

Data získaná kvalitativními metodami popisují životní události a jejich situace, jejich sběr vychází také z toho, jaké informace hledáme a za jakých okolností je budeme získávat a také od koho. Volba metody se řídí nejen výzkumným problémem, ale také možnostmi výzkumníka. Základními metodami jsou dotazování, pozorování.

---

⁷⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. s. 49

⁷⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. s. 63

⁷⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. s. 52

⁷⁸ SEBERA, M. *Vybrané kapitoly z metodologie*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012

Nejvíce informací se získává právě dotazováním, které zahrnuje různé druhy rozhovorů a lze jej použít také v kombinaci s jinými metodami.

Pozorování v rámci rozhovorů je zcela přirozené, a výzkumník jej vědomě využívá při doplnění informací například o popis prostředí.⁷⁹ Pozorování se používá nejvíce u případových studií, často doplňuje informace s rozhovorů a umožňuje zjistit současnou situaci.⁸⁰

Rozhovor

Základem rozhovoru podle návodu je soubor otázek, nebo témat, která jsou předmětem rozhovoru. S otázkami i jejich pořadím lze nakládat relativně volně, zaměření zůstává, ale více se dbá na možnost respondenta sdělit výzkumníkovi svoje osobní zkušenosti, perspektivy.⁸¹

Otázky jsem otevřela, abych dala respondentům možnost se vyjádřit vlastními slovy. Jednotlivé otázky jsem zařadila do okruhů, které jsem zkoumala. V mém případě jsou dotazovanými dospělé vlastní děti pěstounů, které mají zkušenost s životem v náhradní rodině. Zde je rozhovor použit jako explorativní výzkumná metoda, která vychází z řečové komunikace bez opory písemného projevu respondenta. Je to metoda, při které nabádáme vyšetřovanou osobu, aby si vzpomněla na předcházející zážitky a zkušenosti.

Pro zpracování dat jsem použila přepis rozhovorů, ale stylisticky jsem text upravila, vynechala ty části, které se rozhovoru netýkaly.⁸² Při přepisu neuvádím jména ani demografické údaje. Použila jsem analýzu údajů, používám třídění informací na základě podobností, nebo jsem hledala odpovědi na jednotlivé okruhy. Seznam otázek je uveden v příloze včetně přepisu rozhovorů.

Podrobný průběh rozhovorů

Rozhovor probíhal tímto způsobem:

1. Představila jsem se, krátce jsem prezentovala školu a obor, který studuji a jaké jsem zvolila téma bakalářské práce.

---

⁷⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. s. 191-197

⁸⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. s. 161-206

⁸¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008

⁸² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008

2. Respondentům jsem objasnila, které jejich zkušenosti by mě zajímaly a co je cílem mého zjišťování.

3. Poprosila jsem o představení respondentů a rodiny a pokračovala kladením jednotlivých otázek.

Okruhy otázek

Osobní a obecné údaje

Zde jsou otázky, které se týkají pohlaví, věku, vzdělání respondentů. Dále počtu sourozenců a věku, kdy do rodiny přišly první děti. Tato část slouží k představení respondenta a jeho zařazení.

Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny

V této části zjišťuji, jak se rozhodování a příprava, její intenzita, lišila u jednotlivých respondentů. Jak vnímali její dostatečnost. Zkoumám, zda byli součástí rozhodování i příprav.

Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny

Cílem je zjistit, jak se respondenti vyrovnávali s přítomností nového dítěte. Zjišťuji jejich pocity reakce a vnímání vlastních změn a změn okolí.

Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny

Zde zjišťuji, jak se změnilo chování, vztahy s rodinou, okolím a jak se formovaly ty nové, i s přijatými dětmi a změny osobnosti respondentů.

Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině

Cílem je zjistit jak moc se změnily povinnosti respondentů v rodině po příchodu nových sourozenců. Otázky zaměřené na pomoc a povinnosti v rodině a jejich srovnání mezi dětmi.

Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounskou péči

Cílem otázek je zjistit zpětné zhodnocení situace a změn v osobnosti respondenta.

Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta

Otázky na vlastní zaměření v sociální sféře a využití zkušeností v budoucnu.⁸³

---

⁸³ Seznam otázek viz příloha

4.4 Provedení výzkumu

Výzkumné šetření bylo realizováno v průběhu října až prosince roku 2015 a lednu 2016. Polostrukturované rozhovory jsem uskutečnila osobně v domácnostech respondentů. Po získaném předběžném souhlasu respondentů jsem si odpovědi během rozhovoru zapisovala. Zaznamenávala jsem si také údaje a informace, které mě jsem získala pozorováním, které mě zaujaly a souvisely s výzkumem.

Před rozhovorem jsem si připravila seznam otázek, které jsem chtěla respondentům pokládat. Snažila jsem se držet původní osnovy, někdy jsem položila otázky doplňující jednotlivé odpovědi. To, jaké otázky a odpovědi nakonec zazněly, záviselo na zkušenostech jednotlivých respondentů, jejich chuti vyprávět a případně ochotě sdělit něco, na co nebyli tázáni. Rozhovory netrvaly však déle než hodinu.

4.5 Etika výzkumu

Na začátku rozhovoru jsem seznámila respondenty s jeho účelem, i tím, jak by měl probíhat. Také jsem je informovala, že všechny poskytnuté informace jsou anonymní. Všichni dostali kontakt pro eventuální následné dotazy. Také jsem je seznámila, že mohou využít právo neodpovídat na kteroukoli otázku, nebudou-li chtít.

Abych chránila anonymitu respondentů, neuvádím žádná jména. Respondenti jsou označováni písmeny. Tak jsou označeni i v prepisech rozhovorů v přílohách. Na tento způsob prezentace svých údajů byli respondenti připraveni a souhlasili s ním. Respondenti souhlasili také s účastí na výzkumu.

V průběhu rozhovorů jsem se snažila respondentům přiblížit a rozhovor přizpůsobit jejich míře sdílení a vyjadřování.

Rozhovory probíhali v domácím prostředí respondentů, v absolutním soukromí, bez přítomnosti dalších osob. Většina rozhovorů trvala asi hodinu.

4.6 Výběr respondentů

Kritériem pro výběr respondentů bylo:

- ✓ Věk 18 až 27 let
- ✓ Vlastní dítě pěstouna, který má v péči aspoň jedno dítě
- ✓ Aspoň jeden rodič je pěstounem dlouhodobé pěstounské péče, nikoli pěstounem na přechodnou dobu
- ✓ Respondent má zkušenost s pěstounskou péčí více než tři roky
- ✓ Respondent je stále v kontaktu se svou rodinou, (pobyt a sounáležitost)

Věkovou hranici jsem volila záměrně v tomto rozmezí, kdy jsou respondenti již dospělí a jejich osobnost je natolik vyvrálá, že mohou zhodnotit svůj život a většinou mívají jasno o své budoucnosti.

Všichni respondenti mají zkušenost s pěstounskou péčí delší než tři roky.

S rodinou moji respondenti buď stále bydlí, nebo jsou s ní v každodenním kontaktu, jsou její součástí, zúčastňují se společných rozhodnutí, vypomáhají si, setkávají se při jídle, společně tráví volný čas.

Jedna polovina respondentů jsou muži, druhá ženy. Jsou mezi nimi prvorození, prostřední, nejmladší i jeden jedináček ve své původní rodině.

Dvě rodiny mají děti na přímé svěřené péči soudem, tedy neprošly standardním zprostředkováním pěstounské péče a přípravou rodin, která je jeho součástí. Jedna z rodin vychovává i děti, se kterými je biologicky spřízněna.

Respondenti měli při přijímání nových dětí šest až šestnáct let. Také děti přijaté jsou různého věku od batolat až k dětem devítiletým.

4.7 Představení respondentů

Z důvodů anonymity neuvádím jména respondentů, ani jiná jména zúčastněných.

Respondent 1

R je mladý, devatenáctiletý muž. Jeho rodiče pochází z rodin s větším počtem dětí, každý z rodičů má čtyři sourozence. Matka je v domácnosti, otec dojíždí za prací do technických služeb v okresním městě. Rodina udržuje čilé styky se všemi členy širší rodiny, většinou žijí v blízkém okolí.

R se narodil a žije ve větší vesnici v rodinném domě se svými rodiči. Dům poskytuje dostatečný prostor a zázemí pro všechny děti. R má svůj pokoj v přední části domu, vedle obývacího pokoje. Přijatí bratři mají svůj pokoj v zadní části, s výhledem na zahradu. Zde je i pokoj sestry a také ložnice rodičů. K domu patří větší dvůr, na který se vchází přes zastřešenou terasu. Je tu menší bazén a malý zahradní domek na uskladnění kol a potřeb pro využití her dětí a také malá dílna. Opodál je hospodářské stavení pro chov domácích zvířat. Ke stavení přiléhá velká zahrada, která slouží jednak ke hrám dětí a také jako výběh pro zvířata.

R studuje Střední odbornou školu s dobrým prospěchem, ve městě vzdáleném 25 km. Do školy dojíždí denně autobusem. Někdy použije také svoje auto. Je to starší model, který dostal od rodičů. Stará se o něj sám, nakupuje náhradní díly, dělá drobné opravy. O prázdninách brigádně pracuje a našetřené peníze používá pro svoji potřebu. Autoškolu k získání řidičského průkazu mu jako dárek k narozeninám zaplatili prarodiče.

R je nejstarším dítětem v rodině. Má o čtyři roky mladší biologickou sestru. Jeho tři přijatí bratři mají jednu matku a každý jiného otce. S biologickou rodinou neudrží chlapci kontakt. Přijatí bratři jsou mladší než sestra, dnes je jim 11, 12 a 13 let, do rodiny přišli společně před deseti lety. Bylo jim 1, 2, 3 roky. Při příchodu nových sourozenců do rodiny měl R devět let.

Ve stejné vesnici jako rodina respondenta žije teta - sestra otce, která byla pěstounkou dříve než oni, má 5 dětí. Díky této již probíhající pěstounské péči znala rodina R

problematiku péče o přijaté děti a byla na život s novými dětmi více připravena. „ *Byla u nás i sociálka, ale nám nic nového už říct nemohla, všechno jsme znali od tety.*“

Respondent se účastnil rozhodování o přijetí dětí a souhlasil s ním. Na příchod bratrů se těšil, pomáhal rád při jejich příchodu a ani dnes tomu není jinak.

R má s bratry velmi dobrý kamarádský vztah. Je pro bratry vzorem a je vidět, že vztahy jsou rovny běžným sourozeneckým vztahům. „*No dobrý, jako s bráchama! Někdy na sebe huknem, ale vím, že je to tak všude v rodinách. Máme se rádi.*“ Jinde uvádí „*Byl jsem s nima vždycky rád... i teď jsem. Bez nich by tu bylo smutno.*“

R je se svými sourozenci zapojen do domácích prací, chlapci mají rozdělenou práci kolem zvířat a domu, sestra matce pomáhá v domácnosti. Všechno až po splnění povinností do školy. R s bratry hraje fotbal v místním klubu.

Pěstounství je pro něj běžný jev, přirozená věc. Možnost jak pomoci druhým i své rodině. „*To nejlepší, co jde udělat pro děcka bez rodičů. Dostanou rodinu, co by jinak neměli a my jsme dostali sourozence, coby jsme jinak neměli.*“ R se dobře orientuje v otázkách náhradní rodinné péče a jejích právních aspektů. „*Samozřejmě, že líp než jiní.*“ Myšlenka na to, že by stal pěstounem je mu blízká. Sám sebe v budoucnu vidí jako dalšího možného pěstouna. „*Jo, to určitě.*“

Respondent 2

Muž L, kterému je mu 24 let, má odborné střední vzdělání, je svobodný, pracuje jako mistr v zámečnické firmě. Do práce dojíždí, v létě na kole, v zimě autobusem. Žije s rodiči v rodinném domě na malé vesnici. Dům, ve kterém rodina žije je poměrně velký, v suterénu domu má L samostatné bydlení se zvláštním vchodem, s bytem rodičů a sester je spojen schodištěm. Užitkové části domu jsou v přízemí, pokoje sester a ložnice rodičů jsou v podkroví. Starší bratr s rodinou už nežije. Oba rodiče pracují, otec v místě bydliště na částečný úvazek, matka mimo obec.

L má tři přijaté sestry ve věku 11, 12, 5 let. Dvě starší přišly společně, poslední po dalších pěti letech. V době příchodu do rodiny měly dívky 3, 2 a poslední 1 rok. V době příchodu starších dívek měl respondent 15 let, při přijetí nejmladší sestry 20 let.

L byl součástí rozhodování i přípravy rodiny. *„No jasně, naši o tom mluvili pořád, a strašně dlouho trvalo, než nám holky nabídli. Byl jsem i na první návštěvě v děčáku.“*

Po příchodu děvčat do rodiny dal svůj pokoj sestrám a rodičům se snažil co nejvíce pomoci. *“ ...zdálo se mně to normální pomáhat a bylo to s nima fajn. Občas jsem pohlídal, když mě mamka poprosila, ale také jsme se s bráchou normálně domlouvali, kdo bude hlídat a někdy jsme se o holky i přetahovali. Mně pomáhali s navazováním vztahů, neuměl jsem s lidma mluvit, s holkama to bylo nějak jednodušší.“*

Díky sestrám se zlepšili vzájemné vztahy s bratrem i s okolím. *“ Nejvíc se změnily vztahy s bráchou, k lepšímu. Do té doby jsme se spíš hádali. Ale s našima to taky bylo lepší. Jinak tak stejně. Vlastně ještě kámoši, teda vlastně kámošky, to bylo taky lepší. Holky byly populární, chodili jsme parta s nima ven.“* L přiznává, že na dívky i žárlil, ale nepovažuje to za překážku dobrého vztahu se sestrami, spíš za normální věc.

Rodiče starších dívek s pěstounskou péčí nesouhlasili, chtěli návrat děvčat do dětského domova, na náhradní rodinu podali žalobu pro zneužívání dětí. Rodina prošla dlouhotrvajícími soudními jednáními. Dnes rodiče zájem o děti neprojevují. L viní biologické rodiče dívek z nepříjemností, kterými rodina prošla a také právní systém. *„No to jo, nejvíc rodiče holek a taky stát, že má blbé pravidla. Když nad tím ale přemýšlím dnes, přenesli jsme se přes to a ohromně nás to stmelilo a naučilo hledat společně dobré konce.“*

Pěstounskou péči hodnotí jako přínos pro celou rodinu a je rád, že je její součástí. *„Jsem rád, že mám takový rodiče, že mám nový ségry.“*

V problematice náhradní péče se orientuje více než jeho vrstevníci. Nedokáže si představit, že by byl pěstounským rodičem, ani práci v sociální oblasti s přijatými dětmi. Na jeho rozhodnutí má vliv i to, že byl součástí pěstounské rodiny. *„... vím, co to obnáší být pěstounem, proto vím, že bych to nedal“...*

Respondentka 3

S je sedmadvacetiletá žena. Donedávna bydlela s rodiči a dcerou v pronajatém domě na okraji malého města. Po narození druhé dcery, před necelým rokem si pronajala s přítelem sousední dům. S původní rodinou je v kontaktu denně. Tráví společně volný čas, ale i nákupy a střídají se v hlídání dětí, rozvozu dětí do škol a kroužků. Vyučila se prodavačkou a je nyní na rodičovské dovolené. Má dvě dcery – sedm let a necelý rok.

S je nejstarší ze 3 sourozenců, má sestru 25 let a bratra 19 let. Sestra žije mimo domov, bratr stále bydlí doma u rodičů, dojíždí do školy vlakem do jiného města. Při příchodu dětí do rodiny měla respondentka 15, 20 a 25let.

Rodina S neprošla žádnou přípravou na pěstounskou péči. *“ Moc jsme o tom nevěděli, byla tady sociálka, ale nijaká příprava nebyla. Malá u nás stejně byla vlastně už před tím, jen se to dalo do pořádku soudně. Naši taky nikde nebyli, vlastně chodí na vzdělávací až teď. Mamka si to moc chválí, vždycky nám o tom povídají. Škoda, že jsme některé věci nevěděli, když jsme si děcka brali, tenkrát by se nám to taky hodilo“*

Některé přijaté děti v rodině jsou dětmi sestry pěstouna, mají 12, 6 a 5 let. První dívka přišla jako batole, v pěstounské péči je však až od pěti let. Před čtyřmi lety přibyli její druhorodí sourozenci odebraní z primární rodiny pro týrání. Matka je ve výkonu trestu, s rodinou komunikuje telefonicky.

Přijetí dětí do pěstounské péče bylo vyvrcholením jejich pobytu v rodině. *„...byla to správná věc. Stejně u nás bylo pořád nějaké děcko, tak se to jenom papírově dokončilo. Byla jsem klidnější, nebála jsem se, co s nima bude třeba zítra. Naši udělali dobře, vlastně nám ukázali, jak by člověk měl jednat....na rovinu.“*

Poslední příchozí devítiletá dívka, není s rodinou biologicky svázaná a do rodiny přišla jako poslední z nefunkční příbuzenecké pěstounské péče, na přímé svěření soudem do rodiny.

Respondentka popisuje hlavně příchod první dívky a radost, že se o ni mohla starat. Při příchodu dalších dětí měla známost a tak s nimi nebyla tak často. Dnes, s nástupem na mateřskou dovolenou, tráví s pěstounkou i dětmi společně mnoho času a vzájemně si

pomáhají. *„Dobrý, jsme pořád spolu, chodí k nám, já k nim. Někdy jsem jak teta, někdy sestra. Přece je mezi náma dost roků, ale mám je ráda.“*

S v budoucnu chce být pěstounkou. Ví, že pěstoun musí splňovat určité kritéria, ale myslí, že by to zvládla. V sociální oblasti se celkem dobře orientuje. Pěstounství je pro ni náhradou rodiny. *“No já vím, že se to tak nemá říkat, ale je to jako by děcka byly naše, jako kdyby se narodily u nás. Jako rozumem vím, jako že jsou tety a jiné ženy, ale nějak to cítím jinak. Mám je ráda přesně jako svoje vlastní sourozence. Jako by byli praví. Prostě jsme jako velká rodina. Ví, že pěstouni jsou placení, ale děcka po rozvodu taky dostávají výživné a je fajn, že nemusíte pořád řešit prachy, už tak řešíte spoustu věcí, co normálně jinak doma jiné rodiny neřeší.“*

Respondent 4

J je zdravý osmnáctiletý student odborného učiliště. Škola je ve stejném městě, kde žije v bytě s rodiči a dvěma přijatými sourozenci. **J** je nejmladší ze tří sourozenců, bratr 29 a sestra 28 let žijí se svými rodinami mimo město. S rodinou jsou v kontaktu, často se vzájemně navštěvují. Každé z dětí má nyní v bytě svůj pokoj, rodiče spí v obývacím pokoji.

V době přijetí sestry měl respondent 5 let a v jeho 8 letech, přišel do rodiny bratr. Děti byly přijaté v roku a šesti letech. První byla přijata mladší dívka, za tři roky starší chlapec, který je polorodým sourozencem dívky. Dnes je dětem 16 a 14 let. Starší přijatý chlapec má psychické problémy, navštěvuje odborníky. Biologická rodina o přijaté děti nejeví zájem.

Příprava respondenta před přijetím dětí byla nadstandartní za opakované účasti krajského psychologa. Při přijetí sestry byl ještě malý, byl však při rozhodování o přijetí bratra. *„Byl jsem malý, když přišla ségra, to si nemyslím, že bych mohl rozhodovat. U bráchy jsem byl větší, to jsme s našima probírali a vysvětlovali, co bude. Souhlasil jsem a byl jsem zvědavý na „bráchu od sestry“.*

Vztah respondenta se sestrou je velmi dobrý, s přijatým bratrem je vztah i vzhledem k jeho psychickým problémům složitý. *„No říkám sestru mám moc rád, s bráchou je to složitý, ale je to můj brácha. Štve mě hlavně to, že se naši kvůli němu tak vyčerpávají, druzí doma spravují zahrady a užívají si a oni pořád něco řeší kvůli němu.“*

Volný čas se sourozenci tráví společně v rámci rodinných akcí, jinak mají každý své zájmy. Po přijetí sourozenců popisuje zvýšený rozruch v rodině a neporozumění si s přijatým bratrem, rozumí však důvodům, proč je tomu tak. *“Měli to hold těžký, asi to s člověkem prostě jde pořádně. Já bych nechtěl to co oni prožít. Mám štěstí, že mám rodinu.”*

Po příchodu sourozenců se rodina přizpůsobila novým skutečnostem a situacím, pomáhat svým rodičům s péčí o sourozence však nemusel. Změny v povinnostech a nárocích na sebe, ze strany rodičů nepocítil. Jako malý žárlil na sestru a nechtěl se s bratrem dělit o své hračky. Rodiče však s tímto faktem pracovali citlivě. *„Když někdo přijel, první byla na řadě. Mamka mě řekla, že je prostě malá a do teď jsem to všechno měl já, teď se s ní musím podělit a když jí mám rád, budu jí to přát. Ona to ...nikdy neměla svoje babičky a tety a tak. U bráchy jsem byl dlouho naštvaný, měl jsem pocit, že si neváží, kam se dostal ...a zdálo se mi, že mě nemá rád, dnes mu víc rozumím.“*

Zpětně hodnotí rozhodnutí rodičů stát se pěstouny jako dobrou věc. V problematice náhradní pěstounské péče se orientuje, o tom že by se v budoucnosti stal pěstounem, nepřemýšlel. *„Je to těžké být pěstounem.“* Myšlenku pracovat s dětmi z pěstounských rodin odmítá. Pěstounství vnímá jako těžkou věc *„...vyčerpávající...ztíženou tím, že se jedná o lidi, na kterých ti záleží a který máš rád. Kdyby to tak nebylo, bylo by to o moc jednodušší. Naráz zjistíš, že máš rád lidi, co sis ani nemyslel.“*

Respondentka 5

K je dvaadvacetiletá žena, v současné době na mateřské dovolené. Má dva malé syny, z rodičovského domu, kde společně všichni bydleli, se odstěhovala s manželem před týdnem do vedlejší ulice.

K je nejmladší ze 3 sourozenců, dva bratři se brzy po příchodu dětí do rodiny odstěhovali, byli již samostatní, plnoletí. Starší bratr s manželkou a dětmi bydlí ve městě. S rodinou udržuje kontakt, děti jezdí mezi rodinami na prázdniny. Mladší syn s rodinou neudrhuje kontakt, s pěstounskou péčí dětí nesouhlasil a nesouhlasí. Vztahy se vyhrotily právě příchodem nových dětí do rodiny.

Přijaté děti jsou dnes ve věku 11, 9, 8, 3 roky, jsou dětmi dcery bývalého partnera pěstounky. Biologicky nejsou s rodinou svázané, pěstounka je však před přijetím znala. Matka přijatých dětí kontaktuje rodinu 1x za 2 roky, otec se o děti nezajímá. Tři přijaté děti mají diagnostikovanou lehkou mentální retardaci a individuální vzdělávání. Dívka je integrována v místní základní škole. Chlapci mají navíc logopedické vady, navštěvují speciální školu mimo okres. Další 2 sourozenci přijatých dětí jsou v pěstounské péči v jiných pěstounských rodinách. Sourozenci i pěstouni se také vzájemně navštěvují a mají hezké vztahy. Děti mají v domě své pokoje, jeden společný děvčata, ve druhém pokoji bydlí společně chlapci.

Tři přijaté děti přišly do rodiny společně ve věku 3, 4, 5 let, když bylo respondentce 15 let. Nejmladší dívka přišla do rodiny jako pětidenní před třemi lety rovnou z porodnice.

Respondentka byla součástí rozhodování o přijetí dětí, přípravou na péči o přijaté děti rodina neprošla. Děti byly rodině svěřeny soudem na přímou žádost. *„My jsme žádnou přípravu neměli. Věděli jsme, že buď si děcka vezmeme, nebo zůstanou v Klokánku. Tak jsme si je vzali.“*

Po příchodu nových dětí do rodiny nastaly velké změny v uspořádání domu a také se změnil zcela chod domácnosti. K přijatým dětem hledala K cestu, protože byly velmi zanedbané a jejich dovednosti neodpovídaly jejich věku. *„Trochu jsem se ze začátku styděla za kluky, nic neuměli tak velcí....ani pořádně mluvit, jíst, nosili plíny....měli hrozné chování, nechtěla jsem se s nima ukazovat, ale to pak přešlo.“*

K si všimla změny chování u sebe k lepšímu i vylepšení ve vztazích obecně. Bratr, který nesouhlasil s péčí o přijaté děti, však s rodinou zcela přerušil kontakty.

I když doma přibýlo povinností, je doma víc veselo. K přijatým i vlastním dětem mají pěstouni stejné nároky. Nejmenší přijatá dívka oslovuje pěstounku mami, ostatní babi. Podle K je to přirozené, vlastní matku nezná, viděla ji jednou.

Přijaté děti vnímá K spíš jako svoje příbuzné. Ten praví sourozenecký vřelý vztah, jako v druhých zkoumaných rodinách to však není. Pěstounství je pro ni mimořádná věc, nikoli běžná. Nemá pocit, že by se s ní nějak více v životě měla setkávat. To, že rodiče přijali děti do rodiny, respektuje a považuje to za dobré, nemá však pocit, že by ji to nějak hluboce

ovlivnilo. V sociální oblasti se neorientuje a tato témata ji ani více nezajímají. Nikdy ji nenapadlo, že by mohla nastat situace, že by se mohla stát pěstounkou, ani o práci v sociální oblasti neuvažuje.

Respondentka 6

N devatenáctiletá žena, studuje střední sociálně právní školu v jiném městě, kam dojíždí a kde také bydlí její babička. Někdy i dvakrát v týdnu přespí u babičky, když má dlouho školu. Jinak žije s matkou a jejím mužem, ve velkém, nově postaveném rodinném domě se zahradou, v malém městečku. Dům je velmi prostorný, každé z dětí má svůj pokoj a některé pokoje jsou zařízené pro návštěvy a babičku. K domu patří velký dvůr s trampolínou a bazénem a terasou s posezením. Na druhém konci dvora je výběh pro drůbež a malá zeleninová zahrada.

V domě žije sestra respondentky, které je 21 let, studuje vysokou školu a domů jezdí jen na víkendy. Bydlí zde mladší sestra 11 let, kterou má matka ze současným manželem, se kterým má v pěstounské péči dva chlapce 8, 10 let. Chlapci přišli do pěstounské rodiny ve věku 1 a 3 roky. Věk respondentky v době příchodu přijatých chlapců byl 12 let.

Biologičtí rodiče chlapců žijí v blízkém městě, s dětmi udržují pravidelný kontakt, širší rodina taky. Vzájemné vztahy rodin jsou velmi dobré.

N se sestrou byly součástí rozhodování i přípravy rodiny. *“Ano probírali jsme to společně, i když iniciátorem byla mamka. Mě to přišlo jako dobrý nápad. Vyplňovali jsme společně nějaký dotazník, to si pamatuju. Jaké máme požadavky na dítě.”* Rodina absolvovala přípravu, s dětmi hovořila opakovaně sociální pracovnice. Příprava byla velmi dobrá.

Děti do rodiny přišly od přechodných pěstounů, v noci občas rodinu budil jejich pláč, dívky se snažily pomáhat s drobnými pracemi a hlídáním malých dětí. Respondentce chyběl volný čas, který před příchodem dětí trávila s matkou. Snažila se pomáhat a matce ulevit od povinností. *„Občas jsem pohlídala, pomáhala s prádlem.”* Respondentka popisuje zlepšení vztahů i v širší rodině a změnu chování u sebe. *„Myslím, že jsem byla pozornější a hodnější.”*

Její vztah s přijatými chlapci je výborný. „... jsou to moji mazlíci!“ Rodiče měřili vždy všem stejně a také dům poskytuje dostatek soukromí a prostoru všem. Přijaté chlapce označuje za své sourozence. „Ano, máme jednu mámu, babičku, domov.....teda oni mají i ty svoje, ale já si nedokážu představit, že by odešli....jsou úplně stejně jako moji sourozenci.“

Zpětně hodnotí rozhodnutí rodičů k přijetí dětí do pěstounské péče jako dobré. „Myslím, že udělali dobře. Kluci mají domov a my jsme se naučili myslet i na druhé.“

Zkušenosti s pěstounskou péčí její rodiny ji natolik ovlivnily, že začala studovat sociálně právní školu a v budoucnu se chce také této práci věnovat. „Třeba studovat jsem začala, protože mě zajímá práce sociálních pracovníků.“ V oblasti náhradní péče se velmi dobře orientuje také díky svému studiu. O tom, že by v budoucnu se stala náhradním rodičem však vážně neuvažovala. Pěstounství vnímá jako poslání, ale staví jeho vztahy na úroveň běžných rodinných vztahů. „Asi jenom asi to, že je máme všichni moc rádi, kluci, jako kdyby se narodili naší mámě. A myslím, že oni to tak mají taky i když znají ty svoje rodiče.“

4.8 Zpracování výzkumných okruhů

Otázky jsem shrnula do jednotlivých okruhů, kterými se postupně budu zabývat.

4.8.1 Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny

Byl/a jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

Na tuto otázku odpovědělo pět respondentů, že byly součástí přípravy. Jeden, odpověděl, že byl moc malý u prvního dítěte, u rozhodování při přijetí druhého dítěte byl zahrnutý. Jeden z respondentů uváděl i návštěvu dětského centra a jedna respondentka si vzpomněla na vyplňování dotazníku.

Respondent 1 R uvádí: „Ano, byl. Už jsem byl dost velký, abych si uvědomoval co se děje. U nás se vždycky všechno řeší na rovinu. Probíralo se to nahlas a taky se nás děcek ptali, co bychom říkali tomu, že by došly další děti, jak u tety. Nám to nepřišlo zvláštní, věděli jsme, co nás čeká, a měli jsme dost místa pro další děti.“

Respondent 2 L: „No jasně, naši o tom mluvili pořád, a strašně dlouho trvalo, než nám holky nabídli. Byl jsem i na první návštěvě v děčáku. Byly tak malé 3 a 2 roky. Pamatuju si, jak jsme s bráchou škemrali, aby je už naši dovezli. Měl jsem pocit, že to všechno moc trvá.“

Respondentka 3 S: „*To ano, rozhodovali jsme společně s rodiči. Mamka s tím přišla první.*“

Respondent 4 J: „*Byl jsem malý, když přišla ségra, to si nemyslím, že bych mohl rozhodovat. U bráchy jsem byl větší, to jsme s našima probírali a vysvětlovali, co bude. Souhlasil jsem a byl jsem zvědavý na „bráchu od sestry“.*“

Respondentka 5 K: „*Jo, to jsme probírali všichni, jestli si děcka vezmeme, nebo co s nimi bude dál. Normálně jsme si to vyříkali a nakonec jsme hlasovali. Jenom bratr byl proti. Odstěhoval se.*“

Respondentka 6 N: „*Ano probírali jsme to společně, i když iniciátorem byla mamka. Mě to přišlo jako dobrý nápad. Vyplňovali jsme společně nějaký dotazník, to si pamatuju. Jaké máme požadavky na dítě.*“

Jaká byla z tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Čtyři z respondentů prošli přípravou každý jinak, každý z nich byl nějakým způsobem na příchod nových sourozenců připravován. Podle věku a zkušeností popisují tyto situace rozdílně. Někteří si vzpomínají na to, jak rodiče jezdili na přípravné moduly Krajského úřadu a mnozí popisují návštěvy psychologa a sociálních pracovníků. Také popisují vlastní přípravu rodiny a sebe zahrnují jako jednoho z účastníků. Zatímco jedni považují přípravu za zbytečně rozsáhlou, jiní upozorňují, že se nelze na všechny situace, které po přijetí dítěte nastanou připravit.

Respondent 1 R: „*Byla u nás i sociálka, ale nám nic nového už říct nemohla, všechno jsme znali od tety. No, rodiče jezdili na nějaké školení, k Brnu, hlídala nás babička. Jezdili dost pozdě, nevím, co je tam mohli ještě školit, co by nevěděli.*“

Respondent 2 L: „*Byla u nás sociálka, několikrát. Víím, že u nás byl psycholog a mluvil i s náma, ale na nějakou přípravu si nepamatuju. To naši pořád jezdili na školení, něco četli a hledali na internetu a všechno nám důležitě sdělovali, stejně se nejde připravit na všechno. Na to, co nás čekalo, to bylo stejně málo.*“

Respondentka 3 S: „*Moc jsme o tom nevěděli, byla tady sociálka, ale nijaká příprava nebyla. Malá u nás stejně byla vlastně už před tím, jen se to dalo do pořádku soudně. Naši taky nikde nebyli, vlastně chodí na vzdělávací až teď. Mamka si to moc chválí, vždycky nám o tom povídají. Škoda, že jsme některé věci nevěděli, když jsme si děcka brali, tenkrát by se nám to taky hodilo*“

Respondent 4 J: „*Myslím, že velká. Před příchodem sestry rodiče jezdili na školení, hlídali mě sourozenci a babička. A když měl přijít brácha, pořád se něco řešilo, jezdil sem i psycholog z kraje. Vysvětloval, že s bráchou to bude těžší, že je větší a bude si hůř zvykat a tak.*“

Respondentka 5 K: „*My jsme žádnou přípravu neměli. Věděli jsme, že bud ‘si děcka vezmeme, nebo zůstanou v Klokánku. Tak jsme si je vzali. Ani jsme nevěděli, jak jsou na tom,*

myslím, že to nevěděla ani ta socka (sociální pracovnice), řešili jsme všechna vyšetření, až tu už bydlely.“

Respondentka 6 N: *„Naši jezdili na přípravy, a také tady byla sociální pracovnice, několikrát. Snažila se mě a sestře všechno vysvětlit, že to není tak jednoduché vychovávat dítě zvenčí.“*

4.8.2 Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny

Jaká byla tvá reakce z příchodu nového sourozence do rodiny?

Všichni respondenti popisují ze svého pohledu příchod nového dítěte do rodiny pozitivně. I když byli připravováni na nestandardní situace, pro rodinu to byla radostná událost. Někteří popisují spíše svou zvědavost, jiní pýchu, že jsou sourozenci. Pro některé byl příchod dítěte úlevou, že je už o ně postaráno.

Respondent 1 R: *„Byl jsem moc rád, těšil jsem se, jako všichni- bylo to nakažlivé a před Mikulášem. Všichni jsme chtěli, aby se jim u nás líbilo a užili si to. Chystali jsme výzdobu na Mikuláše a na svátky. Jedny z nejhezčích svátků, jak jsme blbli celá rodina.“*

Respondent 2 L: *„Měl jsem radost a chválil jsem se s nima. Byl jsem velký brácha, všem jsem chtěl holky ukázat. Byly roztomilé a respektovali mě.“*

Respondentka 3 S: *„No jaká, měla jsem radost, že je už naše...nemuseli jsme se bát, co s ní bude“*

Respondent 4 J: *„Poprvé jsem se moc těšil, myslím, že tak se těší děcka, když se má narodit sourozenec, akorát tu moji sestru přivezli naši z kojeňáku. U bráchy jsem byl spíše zvědavý, byl už větší a pořád nám říkali, jak to bude těžší. Myslím, že jsem cítil i to, jak byli nervózní naši.“*

Respondentka 5 K: *„Normální... asi jsem byla na ně zvědavá. A taky mě uklidňovalo, že je o ně postarané.“*

Respondentka 6 N: *„Těšila jsem se, že budu mamce pomáhat. Malý byli fajn, přišli od přechodných pěstounů, začínali mluvit, bylo to fajn.“*

Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny

Respondenti zmiňovali především velké změny v rozložení domu, změny pokojů, méně místa, zaplněnost prostoru. Také výrazně pociťovali zaneprázdněnost rodičů a změny režimu v domácnosti. Větší děti se zapojovaly do pomoci v rodině. U jedné respondentky jsem zaznamenala povzdech nad časy, kdy s matkou trávily více volného času.

Respondenti také popisují zvýšený zájem o dítě ze strany širší rodiny.

Respondent 1 R: „No dost... dostal jsem nový pokoj, do mého starého šli malé děcka, byl blíž ložnici. Víc jsem pomáhal našim, hrál jsem se s klukama. Mamka se dobře otáčela, tři mrňata a sestra... moc času na mě nezbylo. Všecko bylo jinak, ale ... mělo to tak byt. Do toho chodily návštěvy, jednak byly svátky, ale chtěly kluky aj občíhnýt.“

Respondent 2 L: „Změnilo se všecko, ze začátku byly holky klidné, ale pak jich byl plný barák. Nechal jsem jim pokoj, chodil s nima ven, hrál si na písku, pomáhal našim, celá rodina byla na ruby.“

Respondentka 3 S: „No tak jak, když dojde malé děcko, měla jsem radost, už jsem byla velká, starala jsem se, vyprosila jsem si ji do pokoje, měla u mě věci hračky, byla moc hodné děcko.“

Respondent 4 J: „Vždycky toho bylo moc, naráz nastal v rodině cvrkot. Chodily návštěvy a než se děcka usadily, byl to trochu zmatek. Naši na mě mluvili jak na pako, abych pochopil něco..... U bráchy už mně to lezlo na nervy, trochu mě před ním shazovaly a on byl pak na koni.“

Respondentka 5 K: „No, to bylo jak, škatule hýbejte se. Všichni jsme se stěhovali. První děcka k našim do ložnice, pak se odstěhoval bratr vlastní - demonstračně, protože s tím nesouhlasil. Tak jsem se nastěhovala k němu do pokoje, do mého šli kluci a až se odstěhoval další bratr se ženou do nového domu, tak dostaly pokoj holky. Pokoje se vždycky vymalovaly, opravily, vynovily. Mezi tím lítali děcka, než se zklidnily a došlo jim, že se musí dodržovat nějaké pravidla, tak tu bylo křiku! Pořád plný barák malých děcek. Soukromí žádné, blázinec... Pak si vzal taťka na starosti s bratrem kluky a spravovali pokoje a stěhovali věci a holku zas my ženské a pak to šlo.“

Respondentka 6 N: „No přibyly děti do domu, v noci občas plakaly a probudily mě, brzo vstávaly, takže se nedalo spát. Víc se pralo a všude vyselo malé prádlo.“ V jiné vzpomínce respondentka přiznává: „No kromě kluků, tu byla ještě mladší sestra, jen o málo od nich starší. Když tu kluci nebyli, chodili jsme s mamkou na procházky...Za humna, k jezerům... teď už to nešlo... kočár se tudy tahat nedá, než se kluci oblekli... bylo jednodušší je hodit jen na dvůr a podělat co bylo potřeba.“

Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

Prvotní zájem okolí popisují všichni, zvýšenou pozornost širší rodiny i sousedů. Po čase zvýšená všímavost ustává a rodina přestává být středem zájmu. Pokud nastanou změny, zájem se vrací, i když s menší intenzitou.

Někteří respondenti popisují prvotní zájem až jako otravný, velmi nepříjemný, někteří uvádějí, že to nebylo tak strašné. Jeden respondent vnímal od okolí podporu v jejich počínání.

Respondent 1 R: „*Nebyli jsme první pěstouni u nás v dědině, takže to nebylo tak strašné, nebo nečekané.... po čase všechno ustalo. Dnes už je klid.*“

Respondent 2 L: „*Když holky přišly, to byli lidi zvědaví, někdy až moc, někteří nám lezli až na dvůr, aby se na ně podívali, bylo to až trapné, ale ustáli jsme to. Párkrát jsem je provedl přes dědinu, donesl domů tatranky a lízátko a byl klid.... Většina nám fandila, dnes jsme už dávno nezajímaví.*“

Respondentka 3 S: „*No, to bylo chytrých řečí, až mamka musela nakřičet na sousedy, aby se nestarali a nepomlouvali. Vadilo nám, jak mluvili o mamce děcek, nebyla to hvězda, ale je to mamka děcek. Něco by se už kvůli nim říkat prostě nemělo, nebo aspoň říkat jinak.*“

Respondent 4 J: „*Jo vždycky jsou lidi zvědaví a rodina se rojila. Ale to je snad normální, časem je to přestane bavit všechny. Občas je někdo „chytrý“, když brácha něco vyvede, ale jinak je klid.*“

Respondentka 5 K: „*No jo, to se lidi zajímali, naráz se objevily malé děti a bratr se odstěhoval, to jsme byli středem pozornosti, všichni byli strašně chytří a nevěděli nic. Šli mě na nervy!*“

Respondentka 6 N: „*Lidi byli zvědaví a ptali se i na rodiče dětí, ale nebylo to nepříjemné.*“

4.8.3 Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny

Trávil/a jsi se svým novým sourozencem svůj volný čas?

Většina respondentů trávila se svými sourozenci svůj volný čas ráda a dobrovolně. Většina pěstounských sourozenců přišlo v nízkém věku. Dva respondenti však uvádí, že s některými dětmi pro ně bylo trávit čas obtížné. Nedokázali porozumět vzorcům jejich chování.

Respondent 1 R: „*To dost. Konečně jsem měl bráchy, se ségrou basrco nešlo.*“

Respondent 2 L: „*Jasně furt. Jako naši to po mně ani nechtěli, ale já jsem byl s nima rád. Chodili jsme s kámošema a holkama na procházky a dětské hřiště a bavili jsme se všichni. Moc jsem si to užíval. Bavilo mě, když objevovaly holky nové věci a pro ně bylo nové všechno. Stavěl jsem jim s tatškou houpačky a domek na dvoře, jo to bylo fajn.*“

Respondentka 3 S: „*Samozřejmě ano, s malou jsem jezdila s kočárkem, chodili jsme s holkama vozit a když byla větší, tak na procházky, někdy mamka brblala, že se musím víc učit, ale já jsem stíhala všechno, byla jsem s ní ráda. Když přišli maloši, už jsem měla kluka, ale co šlo, byla jsem s nima...*“

Respondent 4 J: „*No jasně že jo! Byli jsme jedna rodina jinak to ani nešlo. Ségru jsem měl od mala moc rád, rozumíme si, s bráchou je to těžší a i když je její vlastní brácha, myslím, že se sestrou k sobě máme blíž, i když je holka. Brácha je pořád s něčím nespokojený a špatně jako naladěný. Moc času s ním netrávím, máme jiné zájmy, a když byl malý, bylo to stejné. Nikdy jsme si spolu nehráli jako se*

ségrou. Spíš nám kazil hru. Myslím, že si neuměl hrát, ale já jsem byl moc malý, abych to chápal. Lezl mi na nervy a dnes taky. Naši s ním mají jen starosti.“

Respondentka 5 K: *„To jo, měla jsem sestru poprvé v životě, tak jsem si to chtěla užít. Oni jsou o moc mladší a trochu jiní i tak to bylo celkem fajn. S klukama míň, moc jsem jim nerozuměla, ani neuměli mluvit.“*

Respondentka 6 N: *„Ano, bylo to něco nového, chlubila jsem se s nimi a chodila ven.“*

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounským sourozencem/sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Respondenti shodně potvrzují, že jsou součástí probírání situací, které se v průběhu času vyskytnou v souvislosti s péčí o přijaté děti. Hovory probíhaly průběžně mezi členy rodiny během dne, ale také v době společně tráveného času, nebo jídla.

Respondent 1 R: *„My jsme se doma bavili vždycky o všem. Všechno se probíralo na rovinu, ale žádné pecky jsme neřešili. Spíš jen co se týkalo zdravotních věcí. Nějaké operace kluků a tak.“*

Respondent 2 L: *„Naši nic před námi neschovávali, věděli jsme všechno. Společně jsme probírali, co bude.....“*

Respondentka 3 S: *„Jo, všechno jsme probírali, jak to bude, jak to bylo.... Všechno jsme věděli, nebyli jsme malý, dost jsme o všem mluvili, vlastně je to tak pořád.“*

Respondent 4 J: *„Jo probíráme, vždycky po večeři sedíme a mluvíme... co bylo, co se stalo, jak to bude. Každý si k tomu můžeme říct svoje... někdy se trochu pohádáme, co a jak a proč bylo, normálka....“*

Respondentka 5 K: *„Jo radili jsme se jak na ně, každý něco zjistil, pak jsme to dávali dohromady....ze začátku to byl chaos a než jsme všechno zorganizovali a pochodili doktory. Hodně nám pomohla doprovodka (doprovázející organizace), nevím, co by bylo, kdyby ji naši neměli.“*

Respondentka 6 N: *„Ano probírali. Nejvíc při jídle... ale i tak přes den.“*

Změnily se po příchodu pěstounských sourozenců vztahy v rodině, nebo mimo ni?

Žádnou změnu ve vztazích uvádějí dva respondenti. Změnu k lepšímu uvádějí tři respondenti. L popisuje vylepšení v sourozeneckých vztazích i vztazích s rodiči, jako lepší popisuje vztah i s kamarády. Jedna respondentka mluví o přerušení vztahu s bratrem a tetou, kteří s pěstounskou péčí nesouhlasili.

Respondent 1 R: „Vztahy? Řekl bych, že se nezměnily s nikým, bylo to stejné jak s našima, ségrů, děčkama.“

Respondent 2 L: „Nejvíc se změnili vztahy s bráchou, k lepšímu. Do té doby jsme se spíš hádali. Ale s našima to taky bylo lepší. Jinak tak stejně. Vlastně ještě kámoši, teda vlastně kámošky, to bylo taky lepší. Holky byly populární, chodili jsme parta s nima ven.“ Na jiném místě v rozhovoru respondent uvádí: „Jo, s bráchou jsem se přestal hádat, s našima naučil mluvit a říkat co si myslím a přitom se nehádat....“ a odkaz na vztahy je i v místě, kde říká: „... ohromně nás to stmelilo a naučilo hledat společně dobré konce.“

Respondentka 3 S: „Já myslím, že se změnily prakticky všechny vztahy k lepšímu, nás to nějak semklo všechny. Byly jsme víc při sobě.“

Respondent 4 J: „Já myslím ani ne. Ne, když o tom přemýšlím, tak ne.“

Respondentka 5 K: „No s bratrem, nemluvíme spolu ani teď“, a teta co u ní bydlí, s námi taky nemluví, že jsme si děčka vzali. Jiné příbuzné nemáme, ale jinak nám kamarádi zůstali i rodině i mně.“

Respondentka 6 N: „Řekla bych, že všechno tak jako k lepšímu...“

Vinil/a jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

Na tuto otázku odpověděli čtyři z respondentů, že neviní nikoho, jeden z respondentů odpověď ještě rozvedl.

Respondent 4 J: „Myslím, že za to nikdo nemůže. Měli to hold těžký, asi to s člověkem prostě jde pořádk. Já bych nechtěl to co oni prožít. Mám štěstí, že mám rodinu.“

Dva respondenti udávají za příčinu potíží biologické rodiče, jeden přidává pravidla státu.

Respondent 2 L: „No to jo, nejvíc rodiče holek a taky stát, že má blbě pravidla. Když nad tím ale přemýšlím dnes, přenesli jsme se přes to a ohromně nás to stmelilo a naučilo hledat společně dobré konce.“

Respondentka 3 S: „Jedině jejich rodiče, s ničím nebyli problémy jak s nima a ještě budou.“

Zaznamenal/a jsi u sebe změny v chování, psychice po příchodu pěstounského sourozence/sourozenců?

Změny u sebe pozorovalo pět z šesti respondentů. Jeden uvádí, že byl připraven na všechno a změny nepocítoval.

Většinou popisují zlepšení vztahů se sourozenci a rodiči. Dva z respondentů se přihlásili k žárlivosti na přicházející děti, kterou však nepovažují za velký problém. Popisují ji jako věc

minulou a vyřešenou. Bývá většinou spojena s rodiči či jinými členy rodiny, o které se s dětmi museli dělit.

Respondent 1 R: „*U mě se nic nezměnilo, nepřekvapilo mě nic, byli jsme připravení, co může nastat, vždycky se všechno vyřešilo, nebylo proč vyšilovat.*“

Respondent 2 L: „*Jo, s bráchou jsem se přestal hádat, s našima naučil mluvit a říkat, co si myslím a přitom se nehádat.....*

No a musím se přiznat, že jsem občas na holky žárlil. Byl jsem už sice velký, ale měl jsem pocit, že jsme si to s našima nikdy tak neužili, jako holky. Naši spravovali barák, když jsme byli malí a děda byl nemocný, tak jsme ani nikam nejezdili. To s holkama se trajdalo a trajdá pořád. Naši nás sice zvou taky, ale mě je trapné se někam cpát a taky mám už svoje.....ale občas si tak zažárlím.“

Respondentka 3 S: „*Ne, myslím, že ne. Možná jsem neměla čas na blbiny v pubertě.*“

Respondent 4 J: „*No musím se přiznat, že jsem na sestru trochu žárlil. Když někdo přijel, první byla na řadě. Mamka mně řekla, že je prostě malá a do teď*“ jsem to všechno měl já, teď se s ní musím podělit a když ji mám rád, budu jí to přát. Ona to....nikdy neměla svoje babičky a tety a tak. U bráchy jsem byl dlouho našťvaný, měl jsem pocit, že si neváží, kam se dostal, a zdálo se mi, že mě nemá rád, dnes mu víc rozumím.

Respondentka 5 K: „*Já myslím, že jsem trpělivější asi...*“

Respondentka 6 N: „*Myslím, že jsem byla pozornější a hodnější.*“

4.8.4 Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině

Musel/a jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

Pomoc s péčí o svého sourozence popisují kromě jednoho všichni respondenti. Tři z nich označují pomoc ze své strany za dobrovolnou. Jedna respondentka pomoc z hlediska dobrovolnosti nespécifikovala, rozebírá, jak pomáhala matce. Většinou respondenti označují za pomoc hlídání dětí. Polovina dotázaných popisuje, že byla s dětmi ráda.

Respondent 1 R: „*Ano pomáhal jsem. Byl jsem s nima vždycky rád... i teď*“ jsem. *Bez nich by tu bylo smutno.*“

Respondent 2 L: „*Nikdy mě nikdo nenutil, zdálo se mně to normální pomáhat a bylo to s nima fajn. Občas jsem pohlídal, když mě mamka poprosila, ale také jsme se s bráchou normálně domlouvali, kdo bude hlídat a někdy jsme se o holky i přetahovali. Mě pomáhali s navazováním vztahů, neuměl jsem s lidma mluvit, s holkama to bylo nějak jednodušší.*“

Respondentka 3 S: „*Nemusela, chtěla. Vždycky jsem s nima byla ráda.*“

Respondent 4 J: „*To ne, to naši zvládali vždycky sami.*“

Respondentka 5 K: „*Jo to jsem musela, jinak by jsme se tu zbláznili.*“

Respondentka 6 N: „*Občas jsem pohlídala, pomáhala s prádlem*“

Musel si se uskrovnit kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Většina dotazujících popisuje jakési přeorganizování prostoru v domácnosti a pocit ztráty něčeho svého. Přijaté děti vstupují na území, kde má každý svůj prostor a je zvyklí na určité rituály, nepsané pravidla, které se časem v rodině utváří a mění většinou pomalu s měnícími se požadavky jejich členů. Vstup dalšího dítěte, nebo dětí do tohoto prostoru je jasným narušením fungujícího systému. Chvíli trvá, než se vytvoří nová pravidla a teritoria a lidé se víc poznají a začnou se vzájemně respektovat.

Respondent 1 R: „*Ani ne, měl jsem vždycky svoje soukromí a věci, naši pro nás měli vždycky dost všeho aj prostoru.*“

Respondent 2 L: „*No jasně, přenechal jsem jim pokoj, a potom si spravoval malý, ale oni byly dvě a potřebovaly ho víc. Skoro měsíc jsem spával v obýváku, než se to dalo do kupy.*“

Respondentka 3 S: „*Nemyslím, malou jsem si nastěhovala k sobě do pokoje, protože jsem chtěla. Vlastně jsme se o malou přetahovali všichni. Ona byla moc hodná, teď sice občas paštěkuje, ale to je věkem, i teď je vlastně hodná. Maloši jsou divočáci, ale pravidla respektují, nikdy nás neutlačovali.*“

Respondent 4 J: „*Chvilku jsem bydlel s bráchou, pak mu naši přenechali svůj pokoj a sami spí v obýváku. Ono nám to neklapalo, furt jsme se přetahovali o věci a hádali i bili... brácha mě rozmontovával stavebnici a šuplíky... on musel všechno prozkoumat. Rozebrat... teď je sám a je spokojený a já taky.*“

Respondentka 5 K: „*No to asi jo, ze začátku...ale pak jsem zase měla velký pokoj, ale jinak snad ne.*“

Na jiném místě v rozhovoru popisuje: „*No, to bylo jak, škatule hýbejte se. Všichni jsme se stěhovali. První děcka k našim do ložnice, pak se odstěhoval bratr vlastní - demonstračně, protože s tím nesouhlasil. Tak jsem se nastěhovala k němu do pokoje, do mého šli kluci a až se odstěhoval další bratr se ženou do nového domu, tak dostali pokoj holky.*“

Respondentka 6 N: „*Ne to ne, máme každý svoje.*“

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

Všichni respondenti popisují, že nároky jejich rodičů na ně i přijaté děti vnímali stejně, v přístupu svých rodičů k dětem vyrůstajícím v jejich rodině nerozeznávali výrazné rozdíly. Všichni toto chování a jednání rodičů označují za normu.

Respondent 1 R: *„U nás se měřilo a měří všem stejně. Nedovedu si představit, že by to mohlo být jinak.“*

Respondent 2 L: *„A to zas ano, naši jsou spravedliví. Všichni jsme na tom byli a jsme stejně.“*

Respondentka 3 S: *„Jo, mamina nám nastavila stejné pravidla všem. Možná vlastní mladší brácha měl trochu výhody oproti mě, ale spíš jsme mu prošlapali cestu a byl kluk. Ale jinak, co s týče pomoci a chování to je stejné.“*

Respondent 4 J: *„No asi jo, i když si myslím, že by na bráchu mohli být i tvrdší...ale ono je to asi těžký...má nějaké věci navíc. Některé věci s ním se musí řešit jinak.“*

Respondentka 5 K: *„To zase jo, jo. Mamka nás postaví do latě ještě dnes. Jinak to nejde.“*

Respondentka 6 N: *„Ano, to si myslím, že ano“*

Musel/a jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Pouze jeden s respondentů popisuje ústupky, které kvůli bratrovi musel udělat. Ostatní takové chování vylučují.

Respondent 1 R: *„Nemusel, aspoň jsem to tak necítil, že by to bylo tak.“*

Respondent 2 L: *„Ne to nemusel....možná když jsem hlídal, že jsem vyšel z domu později, než jsem chtěl, ale to nebyly žádné velké ústupky.“*

Respondentka 3 S: *„Jako, že jsem něco nemohla, protože tu byli? Nemyslím si, že by to na to mělo vliv.... Ne, to ne.“*

Respondent 4 J: *„To jo, kvůli bráchovi. Na tábor jsem musel jet na takový, aby mohl jet i brácha, tam jsem nemohl jít, protože by chtěl i brácha, někdy jsem ho musel s sebou brát ven, to zas byli naštvaní kamarádi, protože se choval jak pako....“*

Respondentka 5 K: *„Myslím ne, ne.“*

Respondentka 6 N: *„Ne, víc než kvůli sestře.“*

Musel/a ses dělit o své věci se svým sourozencem?

Většina respondentů popisuje, že vzhledem k jejich věkovému odstupu od přijatých sourozenců nebyl důvod se s nimi dělit o jejich věci. Jeden respondent spíše popisuje, že se společné věci museli dělit na víc dílů. Jeden dotázaný popisuje vzpomínku, jak mu vadilo, že si přijatý bratr hrál s jeho hračkami, šlo o děti věkově blízké.

Respondent 1 R: *„Nemusel, sám jsem nosil hračky, ze kterých jsem vyrostl, co jsem věděl, že se jim líbí. Tak jak je to v jiných rodinách, kde je víc děcek.“*

Respondent 2 L: *„Ne každý jsme měli svoje, teda až na ten pokoj.... ale já jsem dostal pak nový, takže jsem na tom vlastně vydělal. Občas si holky půjčí z pokoje nabíječku, nebo mě zmizne čokoláda, ale to jsou takové snad normální věci mezi sourozenci. Jsem starší a kluk, není se o co dělit.... možná o rodiče? Ale to je takové zavádějící...měli na nás vždycky tolik času, kolik jsme potřebovali. Na všechny.“*

Respondent 3 S: *„Já jsem byla velká, měla jsem svoje věci.... snad ten pokoj, ale ani to jsem nemusela, ale chtěla.“*

Respondent 4 J: *„No to jo o hračky ze začátku, byly to věci, co jsem dostal já a když jsem to viděl u něho v rukách, strašně mě to štvalo... Dnes máme každý svoje a je klid.“*

Respondentka 5 K: *„Já už jsem byla velká, moje věci nebyly pro ně vhodné.“*

Respondentka 6 N: *„Ne to ne. O své věci ne, spíš o společné věci.“*

4.8.5 Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounskou péči

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstal/a v pěstounské rodině?

Respondenti hodnotí skutečnost, že vyrůstali v pěstounské rodině pozitivně. Žádný z nich nemá k této skutečnosti připomínky. Uvádějí přínos v podobě sourozenců a to i těch, se kterými v průběhu pěstounské péče musela rodina řešit a někdy ještě řeší, nestandardní situace. Někteří udávají výhody vlastní funkční rodiny a zkušenosti, které jiní nemají. Většina chválí rodiče, že se rozhodli a zachovali správně.

Respondent 1 R: *„Tak dobře..... jsem rád, že to naši udělali, že mám bráchy!“*

Respondent 2 L: *„Jsem rád, že mám takový rodiče, že mám nový ségry.“*

Respondentka 3 S: *„Jako jestli su ráda, že to naši udělali? No to jsem, byla to správná věc. Stejně u nás bylo pořád nějaké děcko, tak se to jenom papírově dokončilo. Byla jsem klidnější, nebála jsem se, co s nima bude třeba zítra. Naši udělali dobře, vlastně nám ukázali, jak by člověk měl jednat...na rovinu.“*

Respondent 4 J: „No někdy si myslím, že druhý to měli jednodušší. Ale zase bych neměnil, to ne. Mám ségru moc rád a bráchu vlastně taky, i když mě štve.“

Respondentka 5 K: „Asi mě to naučilo nedělat unáhlené závěry, víc přemýšlet.“

Respondentka 6 N: „Myslím, že je to fajn, že si člověk všeho váží víc.“

Jsi rád/a, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

Na jiném místě rozhovoru, byla v podstatě otázka stejná, jen jinak postavená. Všichni dotazovaní se shodli v tom, že jsou rádi, že vyrůstali v pěstounské rodině. Jako důvod uvádějí doplnění rodiny o sourozence a naplnění smyslu výchovy.

Respondent 1 R: „Ano, jsme velká rodina, jsem rád, že je nás plný dům.“

Respondent 2 L: „Jo, to jo. Mám sestry a tak.“

Respondentka 3 S: „To jo, moc ráda. Děcka jsou víc tak jako naše. Je to víc v klidu.“

Respondent 4 J: „Jasně, je to složitý a některý to nechápu, ale mně je to jedno. Jsem rád, že je to tak.“

Respondentka 5 K: „Ale to jo, naši jako kdyby omládli s těma dětma i když mají hodně práce.“

Respondentka 6 N: „Ano to jsem, mám zkušenosti, které jiní nemají.“

Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?

Všichni dotázaní popisují vztahy s přijatými dětmi za rovné, těm sourozeneckým. I když zmiňují neshody s dětmi, odvolávají se na vztahy v ostatních běžných rodinách. Několik respondentů poukazuje na citový vztah mezi nimi a sourozenci.

Respondent 1 R: „No dobrý, jako s bráchama! Někdy na sebe huknem, ale vím, že je to tak všude v rodinách. Máme se rádi.“

Respondent 2 L: „Dobrý, holky sice občas prudí a někdy mě štvou, ale jsou to moje sestry.“

Respondentka 3 S: „Dobrý, jsme pořád spolu, chodí k nám já k nim. Někdy jsem jak teta, někdy sestra. Přece je mezi náma dost roků, ale mám je ráda.“

Respondent 4 J: „No říkám, sestru mám moc rád, s bráchou je to složitý, ale je to můj brácha. Štve mě hlavně to, že se naši kvůli němu tak vyčerpávají, druzí doma spravují zahrady a užívají si, oni pořád něco řeší kvůli němu. Je to pako. Ale ne, že by mně na něm nezáleželo, to ne, jen mě štve, že se tak chová a dělá ostudu.“

Respondentka 5 K: „No výborný, ještě nejsou v pubertě. (smích)

Respondentka 6 N: „Dobrý, jsou to moji mazlíci.“

Prošel/prošla jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Polovina respondentů se přiznala, že bylo období, kdy jim vadilo, že mají pěstounského sourozence. Někteří pociťovali stud za to, že děti nezvládali ve svém věku co jejich vrstevníci, jiní se snažili chránit své rodiče před nepříjemnostmi. Jeden respondent se svěří, jak obtížné je najít cestu k přijatému bratrovi. Druhá polovina respondentů odmítá, že by je někdy tato myšlenka napadla.

Respondent 1 R: „To myslím, že ne.“

Respondent 2 L: „Ano, když začaly problémy a viděl jsem, že se naši trápí, strašně mě to štvalo. Nejrád bych všechno vrátil, ale zase jsem si nedokázal představit, že by tu holky nebyly.“

Respondentka 3 S: „Tak to ne, nikdy.“

Respondent 4 J: „No vždycky, když mě brácha naštvál, nebo něco vyvedl, tak jsem si říkal, jak nám mohlo být, kdyby jsme byly se sestrou jen my dva. Ale našim bych to nikdy neřekl, mrzelo by je to.“

Respondentka 5 K: „Trochu jsem se ze začátku styděla za kluky, nic neuměli tak velcí...ani pořádně mluvit, jíst, nosili plíny....měli hrozné chování, nechtěla jsem se s nima ukazovat, ale to pak přešlo“

Respondentka 6 N: „Ne to ne, jen na mě bylo prostě míň času...“

Zpětně hodnotíš rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny jako...

Zpětně hodnotí dotázaní rozhodnutí svých rodičů přijmout a vychovávat děti zvenčí jako přínosný pro rodinu a to nejlepší pro přijaté děti. Někteří udávají, že rozhodnutí bylo nejen správné, ale také je příkladem toho, jak by se lidé měli zachovat a myslet na druhé.

Respondent 1 R: „No jako dobré. Každý by měl udělat to, co považuje za správné.“

Respondent 2 L: „Jako dobré, jinak by byla nuda.“

Respondentka 3 S: „Jako správné. Udělali to nejlepší.“

Respondent 4 J: „Vím, že udělali to, co bylo nejlepší pro všechny. I když mě brácha štve a někdy se za něj i stydím, vím, že jinak by byl na tom o moc hůř. Asi bych to nedal, kdybychom ho nechali v děčáku“

Respondentka 5 K: „Dobré, jako jo, takhle to bylo opravdu nejrozumnější řešení.“

Respondentka 6 N: „Myslím, že udělali dobře. Kluci mají domov a my jsme se naučili myslet i na druhé.“

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

Čtyři respondenti na tuto sugestivní otázku odpověděli, že pěstounská péče jejich rodiny ovlivňovala a ovlivňuje ještě dnes jejich rozhodování. Jeden respondent to však odmítá a jeden se vyjádřil, že o tom nikdy nepřemýšlel.

Respondent 1 R: „To nevím, nepřemýšlel jsem tak.“

Respondent 2 L: „Jasně že má, vím, co to obnáší být pěstounem, proto vím, že bych to nedal...“

Respondentka 3 S: „Řekla bych... že jo. Všechno má vliv na člověka, tak tohle taky.“

Respondent 4 J: „To zas jo, vždycky se rozhoduju tak, aby se to s něčím nebilo a bylo to pro všechny Ok.“

Respondentka 5 K: „Nemyslím.“

Respondentka 6 N: „Hm, asi jo. Třeba studovat jsem začala, protože mě zajímá práce sociálních pracovníků.“

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Pro většinu mnou dotazovaných respondentů, není důležité, v jakém typu péče jsou v jejich rodině přijaté děti. Jeden připouští, že by to mohlo být důležité. Mnozí upozorňují, že jejich vztahy a typ péče se sebou nesouvisí. V jiných částech rozhovorů říkají, že se jejich rodina velmi blíží běžné rodině, zvláště prožíváním vztahů.

Respondent 1 R: „Ne, pro mě to nemělo nikdy žádný význam. Měl bych je rád, i kdyby to bylo jinak.“

Respondent 2 L: „Ne, to určitě ne“

Respondentka 3 S: „Ne, to je jedno, i kdyby u nás byly jen tak, nebo je naši měli vlastní, bylo by to jedno.“

Respondent 4 J: „Nevím, asi jo.“

Respondentka 5 K: „To je myslím jedno. Na tom mně nezáleží.“

Respondentka 6 N: „Pro mě rozhodně ne.“

4.8.6 Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta

Orientuješ se více v problematice NRP?

Většina dotázaných říká, že se více orientuje v problematice náhradní rodinné péče. Odkazují na vědomosti většinové společnosti, které nejsou v této oblasti velké.

Jedna respondentka však jakoukoli orientaci v této oblasti vylučuje.

Respondent 1 R: *„Samozřejmě že líp, než jiní.“*

Respondent 2 L: *„To určitě. Nejsem odborník, ale vím víc věcí, než lidi normálně vědí.“*

Respondentka 3 S: *„To rozhodně, občas si i něco přečtu sama, nebo najdu na internetu, když mě něco zajímá.“*

Respondent 4 J: *„Jo určitě.“*

Respondentka 5 K: *„Ani ne...“*

Respondentka 6 N: *„Ano, to rozhodně, navíc toto studuju, takže ano.“*

Dokážeš si představit, že by ses i ty stal/a v budoucnosti pěstounským rodičem?

Polovina respondentů připouští možnost, že by v budoucnu mohla být pěstounským rodičem. S je přesvědčená, že by tuto roli zvládla. Z její odpovědi je jasné, že si uvědomuje splnění určitých kompetencí, ale také je přesvědčená, že je aspoň částečně splňuje. R odpověděl bez váhání, funkce náhradního rodiče je pro něj přirozenou součástí běžného života. N jen připouští určitou možnost.

L razantně odmítá tuto eventualitu, J poukazuje na skutečnost, jak je být pěstounem těžké. K ani nepřipouští, že by nad touto možností uvažovala, tato představa je pro ni neskutečná.

Respondent 1 R: *„Jo, to určitě.“*

Respondent 2 L: *„To asi ne, nedokázal bych to.“*

Respondentka 3 S: *„Jo, to bych určitě chtěla, už jsem o tom přemýšlela. Myslím, že bych to zvládla...“*

Respondent 4 J: *„Nevím, o tom jsem nepřemýšlel. Je to těžké být pěstounem.“*

Respondentka 5 K: *„Nikdy mě nenapadlo, že by k tomu mohlo dojít.“*

Respondentka 6 N: *„Nepřemýšlela jsem o tom, ale asi jo.“*

Dokážeš si představit, že bys pracoval/a v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Jen dva s dotázaných si dokáží představit práci v budoucnu v sociální oblasti s přijatými dětmi. Jedna respondentka studuje sociálně právní obor.

Respondent 1 R: „Nad tím jsem nepřemýšlel. Asi ne...“

Respondent 2 L: „Ne, to asi ne, ne.“

Respondentka 3 S: „Jo to jo, byla jsem na pár pobytech s pěstounama, hlídala malé děti, bylo to fajn a líbilo se mně to.“

Respondent 4 J: „Ne to ne, s bráchou je to těžký ....takové kluky bych špatně rozdýchával, ještě cizí.....“

Respondentka 5 K: „Ne, jsem prodavačka.“

Respondentka 6 N: „Ano to určitě ano, je to můj obor co studuju, doufám, že to bude moje práce.“

Pěstounství vnímáš dnes jako...

Pro většinu respondentů je přijetí dětí zvenčí, jen způsob jak rozšířit rodinu. Slovo rodina se objevuje ve všech odpovědích, i když ve dvou případech dotazující polemizují s označením služba, které nakonec zavrhnou.

Respondent 1 R: „To nejlepší, co jde udělat pro děcka bez rodičů. Dostanou rodinu, co by jinak neměli a my jsme dostali sourozence, co by jsme jinak neměli.“

Respondent 2 L: „Myslím, že je to past. Naráz máš sourozence a máš je rád a jste jedna rodina a tobě záleží na někom vlastně cizím, chceš ho chránit a nedovedeš si představit, že by tu nebyl. Nejde to vzít zpátky.“

Respondentka 3 S: „No já vím, že se to tak nemá říkat, ale je to, jako by děcka byly naše, jako kdyby se narodily u nás. Jako rozumem vím, jako že jsou tety a jiné ženy, ale nějak to cítím jinak. Mám je ráda přesně jako svoje vlastní sourozence. Jako by byli praví. Prostě jsme jako velká rodina. Vím, že pěstouni jsou placení, ale děcka po rozvodu taky dostávají výživné a je fajn, že nemusíte pořád řešit prachy, už tak řešíte spoustu věcí, co normálně jinak doma jiné rodiny neřeší.“

Respondent 4 J: „Jako těžkou věc..... vyčerpávající....ztíženou tím, že se jedná o lidi, na kterých ti záleží a který máš rád. Kdyby to tak nebylo, bylo by to o moc jednodušší. Naráz zjistíš, že máš rád lidi, co sis ani nemyslel.“ Dále uvádí ve spojitosti s bratrem: „Jo. Vím, že je to vůl, ale nechtěl bych, aby skončil někde ve stoce. Naši by se utrápili, ségra taky. Sestru mám moc rád. Vlastně jeho mám taky rád, i když jsem naštvaný a hádám se s ním. Nenechal bych ho ve štychu.“ Na otázku zda je to práce, nebo se to blíží rodině, odpovídá: „My přece jsme rodina! Jinak to nejde. Že si lezem na nervy s bráchou, no a co. V druhých rodinách se taky hádají. Jasně že.... že jsou jako cizí, ale nikdo z nás to tak nebere. I když brácha asi odejde, až mu bude 18, doufám, že se k nám bude vracet.“

Respondenka 5 K: *„Je to důležité, je to něco jak se postarat o děti, které to potřebují.“* Dále uvádí: *„No asi služba, i když žijí děcka v rodině..... nevím, rodina taky.....naši je určitě mají moc rádi.“*

Respondentka 6 N: *„No, asi bych měla říct, že práci, ale mě to jako práce nepřijde, spíš posláním.“*

dále však uvádí, že přijaté děti vnímá jako: *„No jako normálně sourozence.“* Dále: *„Ano, máme jednu mámu, babičku, domov.....teda oni mají i ty svoje, ale já si nedokážu představit, že by odešli....jsou úplně stejně, jako moji sourozenci.“*

4.9 Diskuse

Cílem praktické části práce bylo zjistit, jak jsou vlastní děti náhradních rodičů ovlivněny vstupem jiných dětí do jejich původní rodiny a jestli do budoucna získají kvalitní předpoklady pro orientaci v sociální oblasti a samy inklinují v budoucnu k pěstounství, nebo práci v sociální sféře.

Ve své práci jsem se zaměřila na několik témat, kterými jsou:

Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny

Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny

Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny

Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině

Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounská péče

Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta

Informace jsem získávala z polostrukturovaných rozhovorů s oslovenými klienty, kteří jsou dospělými vlastními dětmi náhradních rodičů a nejméně tři roky prožili společně v domácnosti s přijatými dětmi.

Většina dotázaných byla nějakým způsobem vtažena do rozhodování o přijetí dětí do rodiny. Pouze jeden respondent byl při přijetí prvního dítěte příliš malý, aby mohl spolurozhodovat, při přijetí druhého dítěte už tohoto procesu byl součástí. Některé z dětí s rodinou probírali i takové detaily, jako jsou věk, pohlaví a dispozice přijímaného dítěte, když společně s dospělými vyplňovali dotazník, který je součástí žádosti o svěřením dítěte do rodiny. To odpovídá i podmínkám, které stát stanovil pro náhradní rodiče, kterým zprostředkovává náhradní rodinnou péči.

Žadatelé o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat některou z podob náhradní rodinné péče, musí projít povinnou přípravou nejméně 48 hodin. Při přijetí dalšího dítěte může krajský úřad počet hodin přípravy snížit.

Příprava probíhá individuální formou, která spočívá hlavně v sebezpoznání a skupinovou formou, která spočívá především v osvojení znalostí a dovedností v oblasti náhradní rodinné péče a související právní úpravy, vývoje a potřeb dítěte.

Krajský úřad také zajišťuje přípravu dětí budoucích pěstounů. Příprava dětí se uskutečňuje v potřebném rozsahu, přiměřeně k věku a rozumové vyspělosti dětí.

Zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny je součástí posouzení pro zprostředkování pěstounské péče.⁸⁴

Dospělé vlastní děti pěstounů mají na přípravu každý jiné vzpomínky a také jejich příprava byla rozdílná. Podle věku a zkušeností v době přijímání nových dětí někteří popisují návštěvy psychologa a sociálních pracovníků, jiní si vzpomínají na to, jak rodiče jezdili na přípravné moduly pořádané krajským úřadem.

Vlastní domácí příprava rodiny je také velmi důležitá. Většina rodin si zajišťuje ještě vzdělávání zjišťováním informací přes internet, nebo u svých známých, kteří mají s náhradními typy péče zkušenosti. Podle svého uvážení rodiče děti zahrnují do debat o náhradní péči a informace s nimi sdílí. Jeden z účastníků vzpomíná na návštěvu dětského domova před přijetím dítěte. Upozornění, že rodinu nelze ani zdaleka připravit na všechny situace, které mohou nastat, je na místě a ani by neměla být hlavním smyslem vzdělávání a seminářů. Příprava by měla také ukázat rodinným příslušníkům cestu, kam se obrátit, když tyto nestandardní situace v náhradní rodině nastanou.

U dvou rodin, které mají děti na přímé svěření soudem, proběhlo jen šetření ze strany OSPOD. Příprava pěstounů a jejich dětí je v tomto případě pouze na informacích a zkušenostech sociálního pracovníka a vlastní přípravě rodiny.

Na tomto místě bych ráda zdůraznila, že si někteří budoucí náhradní rodiče důležitost příprav neuvědomují a považují je za zbytečné vzhledem ke zkušenostem rodiny s výchovou vlastních dětí. Přesto si myslím, že by vzdělávání rodin, které mají děti svěřeny soudem přímo do jejich péče, mělo být právně ošetřeno a vycházet ze zákona. Víím, že často jde o rychlé vyřešení situace ve prospěch dítěte, ale vzdělávání těchto rodin, je velkou slabinou v našem systému. I příbuzenští pěstouni by měli být informováni o specifikách náhradní výchovy a o tom, jakým situacím jsou děti, o které se starají vystaveny a jak život bez svých rodičů mohou prožívat. Měli by umět předcházet nestandardním situacím a vědět jak je řešit, aby dopad na děti v jejich péči byl co nejmenší.

---

⁸⁴ Proces zprostředkování. MPSV.CZ. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-10].

Příchod nových dětí je pro rodiny a také jejich vlastní děti velmi radostnou událostí, i když z pohledu přijímaných dětí je to veskrze velmi stresující období. Jdou do neznámého prostředí, kde platí jiný řád a učí se žít podle nových pravidel, s novými lidmi kolem sebe.⁸⁵

V tomto období je velmi důležité, jak je rodina a její členové na tuto situaci připravena a zda prožívání dětí rozumí, aby její reakce byly adekvátní a dokázala děti jak přijaté, tak stávající ochraňovat. Přesto, že rodina byla připravována na nestandardní situace, se většina vlastních dětí náhradních rodičů na sourozence těší, jiní popisují spíše svou zvědavost, jaký nový sourozenec bude. V přijímající rodině převládá pozitivní duch. Jeden respondent, který při přijetí dítěte byl pubescentem, popisuje pýchu, že je součástí náhradní rodiny a také hrdost nad svými rodiči, že jsou schopni dát domov jiným dětem, které jej nemají. Někteří respondenti popisují úlevu, že nyní je o děti již postaráno a nemusí se tedy dál zabývat myšlenkou, co bude s dětmi v budoucnu. Jsou to respondenti z rodin na přímé svěřeni, tedy se jedná o děti, které nějakým způsobem znaly již před přijetím do jejich rodiny a dobře znali jejich rodiče, popřípadě jejich způsob péče o děti.

Na příchod sourozenců se většinou vlastní děti pěstounů těší, radují se, že budou moci někomu pomoci. Musí se však vyrovnávat s velkými změnami. Po příchodu nových sourozenců potřebují cítit, že jejich potřeby nejsou odstaveny na okraj pozornosti, že jsou stále důležitým prvkem v životě svých rodičů. Podobně jsou pocity vlastních dětí popisovány M. Denuwealere.⁸⁶

Po příchodu nových dětí nastává období velkých změn pro celou původní rodinu. Pro většinu dotázaných se jednalo především o velké změny v dispozici domu. Mění se pokoje a zázemí rodiny. Mnozí mluví o změně v chodu rodiny, zaplněnosti domu a vnímají méně místa a také méně času, který tráví se svými rodiči. Pociťují zaneprázdněnost rodičů. O to více volného času věnují svému novému sourozenci.

Zájem okolí o rodinu a dění v ní po příchodu nového sourozence se zvyšuje. Tento stav popisují dotázaní jako intenzívnější všímavost rozlehlé rodiny i sousedů. Do ještě nezorganizované domácnosti přichází návštěvy příbuzenstva, probíhá jakýsi rituál na přivítání dítěte. Sousedí se doptávají na skutečnosti spojené s příchodem dětí a někdy také na jeho minulost. Někteří respondenti popisují zájem jako obtěžující, jeden dotázaný vnímal od okolí podporu v jejich počínání. Po čase zájem ustává. Tímto obdobím prochází všechny rodiny, některé však s takovým jednáním počítají z příprav a vzdělávání, které absolvovali a mají vypracovaný scénář, jak zájem zmírnit. Jeden respondent popisuje, jak děti provedl celou vesnicí, představil je a tak zmírnil obléhání domu sousedy. Respondentka z rodiny, která přípravou neprošla, popisuje hádku se sousedy, kteří se zajímali o rodinu nad běžný rámec zájmu.

---

⁸⁵ CWLA: *Základní přípravný kurz PRIDE*. Příručka pro lektory, 2009. 669 s.

⁸⁶ DENUWEALERE, M. *Support and Conflict in the Foster Family and the Children's Well-Being*.

Většina respondentů říká, že trávila se svými sourozenci svůj volný čas ráda a dobrovolně. Je nutno podotknout, že pěstounští sourozenci mých respondentů přišli do rodiny v útlém věku. Dva respondenti však uvádí, že s některými dětmi trávit čas bylo pro ně obtížné. Nedokázali porozumět vzorcům jejich chování a velmi těžce navazovali vztahy s přijatými sourozenci. Jedna respondentka opět pochází z rodiny, která neprošla přípravou. Druhý dotazovaný má k sourozenci jednak věkově blízko a také tento přijatý chlapec má diagnostikovaný psychiatrický problém.

V tomto období se zvyšuje snaha vlastních dětí pomoci rodičům a vychází z jejich vnitřní potřeby být na jejich straně, ulevit pracovnímu nasazení, zapojit se do chodu domácnosti a být jejím platným a potřebným členem rodiny.⁸⁷ Podobné chování vlastních dětí popisuje v odborném článku M. Denuwealere. Možná neúmyslně tím biologické děti pěstounů zlepšují svou pozici u svých rodičů, a pokud jejich vlastní sourozenci mají stejné snahy, většinou je to sbližuje. Pokud však některý se sourozenců s přijetím dětí nesouhlasí a nepomáhá snahám většiny nebo je sabotuje, může se ocitnout mimo rodinu. Jako spíše extrémní ukázka tohoto jevu, bylo opuštění rodiny jedním bratrem respondentky z rozhovoru 5.

Rodina působí jako semknutý celek, dotázaní shodně potvrzují, že jsou součástí probírání situací, které se v průběhu času vyskytnou v souvislosti s péčí o přijaté děti. Jedna respondentka uvádí, že se na přijaté děti domlouvali. Každý si zjišťoval informace na daný problém a při diskusích v rodině hledali společně nejlepší řešení situací. Rozhovory probíhaly v různých etapách dne s jednotlivými členy, také během společného jídla, nebo po něm v době, kdy celá rodina, nebo část jejich členů společně trávila nějaký čas. Tyto debaty můžeme tedy zařadit mezi běžné součásti života pěstounské rodiny.

Dva z respondentů si nevšimli žádných změn ve vztazích. To by mohlo znamenat že, žádné změny nenastaly a i po příchodu nových dětí, všechny vztahy zůstaly beze změn. Nebo nastaly, ale oni si toho nevšimli, nebo je nezaznamenali z důvodu věku, neuvědomění si změn, nebo jim nepřípadaly důležité.

Změnu ve vztazích k lepšímu uvádějí tři dotázaní, popisují vylepšení v sourozeneckých vztazích i vztazích s rodiči a kamarády. Jedna respondentka mluví o přerušení vztahu s bratrem a tetou, kteří s pěstounskou péčí nesouhlasili.

V otázce na změny v chování a psychice však pět z dotázaných změny ve vztazích popisuje, připisuje je však změnám v sobě. Většina dotázaných mluví o zlepšení vztahu se sourozenci a rodiči jako výsledek změny svého chování vůči okolí. V těchto odpovědích také mluví o svých dobrých stránkách, které se podle nich začaly rozvíjet s příchodem nového dítěte, jako jsou trpělivost, empatie, snaha o porozumění. Dva dotázaní popisují žárlivost vůči přicházejícím dětem, kterou však považují za věc běžnou a nebrání jim v rozvíjení dobrých vztahů se sourozenci a rodiči. Podle jejich vyjádření je to spíše uvědomění si toho, že se

---

⁸⁷DENUWEALERE, M. Support and Conflict in the Foster Family and the Children's Well-Being.

museli o své blízké lidi s přicházejícími dětmi dělit. Tuto skutečnost již také popisovala Irena Sobotková⁸⁸ například v knihách *Psychologie rodiny* a *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*.

Otázku na vinu z nepříjemností jsem zařadila, abych si ověřila, zda neviní vlastní děti své rodiče s problémy spojenými s přijatými dětmi, kterými rodina v průběhu péče prochází. Tři s respondentů byly podle slov rodičů ti, u kterých si touto otázkou nebyli právě jisti. Odezvy mě překvapily. Většina odpovědí zněla, že neviní nikoho a mladý muž, jehož rodina řeší s přijatým dítětem mnoho problémů, dokonce uvedl, že chápe, že to neměly přijaté děti v životě lehké a že je rád, že on má takové rodiče, kteří se dokáží postarat nejen o něj, ale navíc ještě o nové děti. Tady bych upozornila na to, že konkrétně u této rodiny byla příprava opravdu velmi dobrá, s přítomností krajského psychologa.

Dva z dotázaných viní z nepříjemností, kterými pěstounská rodina procházela vlastní rodiče přijatých dětí. Jde o respondenty z rodin, kteří mají komplikovaný vztah s rodiči přijatých dětí a děti se s vlastními rodiči nepravdělně vídají. Jeden z těchto dotázaných přidává jako viníka pravidla státu.

Všichni respondenti popisují svou pomoc s péčí o přijaté děti. Většinou se jedná o hlídání dětí. Jedna respondentka popisuje drobné práce v domácnosti. Polovina mluví o pomoci dobrovolné, tedy ne na vyžádání rodičů. Tři z dotázaných také poukazují na to, že svůj čas s dětmi i za těchto okolností trávila ráda.

Dotazující popisují změny v organizaci domácnosti vzhledem k většímu počtu osob a menšímu prostoru domu. Většina pocítila aspoň přechodnou ztrátu svého prostoru, narušení svého teritoria, změnu pravidel, rituálů. Systém, který fungoval, je narušen příchodem nového dítěte a je nutné vybudovat nový, nebo opravit ten starý. Po vzájemném poznávání začíná budování nové rodiny s novými vztahy a novým hierarchickým systémem. Většina respondentů vylučuje, že by kvůli svému sourozenci musela dělat nějaké ústupky, pouze jeden z dotázaných popisuje, že musel ustupovat ze svých požadavků kvůli bratrovi, co se týká společných pobytů na místech, které pro něj nebyly tak atraktivní.

Respondenti také vylučují, že by se o své věci museli s přijatými dětmi dělit. Většinou tuto skutečnost připisují věkovému rozdílu mezi nimi, rozdílným zájmům a také tomu, že každý měli své potřebné věci. Popisují spíše dělení pamlsků a věcí na více dílů, díky více členům v rodině. Jen jeden dotázaný popisuje, že mu vadilo, když si přijatý bratr hrál s jeho hračkami. V tomto případě šlo o děti věkově blízké. Podobné vztahy však popisuje Leman ve svých *Sourozeneckých konstelacích*.⁸⁹

Všichni dotázaní vnímali stejně přístup svých rodičů k dětem vyrůstajícím v jejich rodině a k sobě a ve výchově a nárocích nerozeznávali výrazné rozdíly. Jeden z respondentů jen okrajově zmiňuje, že jeho přijatý bratr musí mít v určitých otázkách přístup rozdílný

---

⁸⁸ např. SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV 2003

⁸⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 1997. s. 11-22

vzhledem k diagnóze a věcem, které si prožil. Jemu osobně to však podle jeho odpovědí nečiní výrazné potíže. Všichni toto chování a jednání rodičů označují za normu.

To, že vyrůstali v pěstounské rodině, hodnotí respondenti pozitivně. Jako velký přínos uvádějí nové sourozence a to i ty, se kterými v průběhu péče jejich rodiny řešily nestandardní situace. Někteří mluví o semknutí rodiny, získání zkušeností, které většinová populace nemá. Většina respondentů poukazuje na správné rozhodnutí rodiny postarat se o děti, které tuto péči potřebují. Všichni se shodují v tom, že život v náhradní rodině je obohatil.

Vztahy s přijatými dětmi za popisují jako rovné těm sourozeneckým. I když se v rodině mezi dětmi vyskytují neshody, odvolávají se na vztahy v ostatních běžných rodinách. Několik respondentů udává citový vztah mezi nimi a přijatými sourozenci. Toto zjištění jen potvrzuje již zmiňované, že pokud děti vyrůstají vedle sebe, byť nejsou spříznění krví, jejich citové vazby a vztahy jsou rovné těm pravým sourozeneckým.⁹⁰ Tento jev byl popsán už Matějčkem, Bubleovou,⁹¹ Kovaříkem a nově například na stránkách Rodina.cz.

Polovina dotázaných popisuje období, kdy jim vadilo, že mají pěstounského sourozence. Někteří se za děti styděli, jako hlavní příčinu udávali nezvládnání běžných věcí, které jiné děti tohoto věku umí, jiní se spíš snažili ochránit své rodiče před nepříjemnostmi. Jeden z dotázaných popisuje obtížné hledání cesty k přijatému bratrovi. Druhá polovina respondentů však popírá, že by se někdy touto myšlenkou zabývala. Celkově však hodnotí dotázaní rozhodnutí svých rodičů přijmout a vychovávat děti zvenčí, jako přínosné pro rodinu a to nejlepší pro přijaté děti. Někteří udávají, že rozhodnutí bylo nejen správné, ale také je příkladem toho, jak by se lidé měli zachovat a myslet na druhé.

Na otázku, zda si myslí, že pěstounské péče jejich rodiny má vliv na jejich rozhodnutí, odpověděli čtyři respondenti, že pěstounská péče jejich rodiny ovlivňovala a ovlivňuje ještě dnes. Jeden respondent to však odmítá a jeden se vyjádřil, že o tom nikdy nepřemýšlel. Přesto, že je tato otázka sugestivní a těžko se říká ne, přesto dva tuto negativní odpověď uvedli. Dva další respondenti spíše připouštějí, že je tato skutečnost nějak mohla ovlivnit. Pouze u dvou respondentů z rozhovorů 2 a 4 však z odpovědí vyplývá, že nad touto otázkou více přemýšleli a o své odpovědi jsou opravdu přesvědčeni.

Většina dotázaných také uvádí, že pro ně není důležité, v jakém typu péče jsou v jejich rodině přijaté děti. Jeden připouští, že by to mohlo být důležité. Mnozí při této otázce znovu poukazují na to, že jejich vztahy a typ péče se sebou nesouvisí.

Většina dotázaných si myslí, že se více orientuje v problematice náhradní rodinné péče než běžná populace, nebo jejich vrstevníci. Jedna respondentka však jakoukoli orientaci v této oblasti odmítá. Jedná se o ženu, jejíž rodině byly děti svěřeny bez výchozí přípravy,

---

⁹⁰ Sourozenci a pěstounská péče. *Rodina.cz*. [online]. © 2016

⁹¹ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s

kde jsou aspoň základní informace podávané rodině i jejich přijatém dítěti. Zda tyto věci souvisí, nebo se jedná jen o nezájem jedince, který pěstounskou péči považuje za krajní řešení nastalé situace a nepočítá, že by se v budoucnu s tímto jevem mohl setkávat, je otázkou. To, že by se mohla v budoucnu stát pěstounkou, tato žena vylučuje. Stejně jako další respondent, který poukazuje na to, že péče o přijaté děti je velmi těžká věc a také tuto eventualitu razantně odmítá.

Polovina respondentů však připouští možnost, že by se pěstounským rodičem v budoucnu mohla stát. Jedna respondentka říká, že by tuto roli zvládla a podle jejich odpovědí je jasné, že ví, že budoucí náhradní rodič musí splňovat určité předpoklady a myslí si, že je přinejmenším částečně splňuje. Pro jiného dotázaného je úloha náhradního rodiče běžnou věcí a je připravený se jí zhostit.

Sebe, jako pracovníka v sociální oblasti, byť jako dobrovolníka si nedokáže představit většina dotázaných. Jen dvě dotázané si myslí, že by tuto práci s přijatými dětmi zvládly, z toho jedna respondentka studuje sociálně právní obor.

Pěstounskou péči vlastní rodiny vnímají její, již dospělé děti, jako velmi potřebnou pomoc, kterou jejich rodina poskytla dětem, které to potřebovaly, ale také jako rozšíření jejich vlastní rodiny o děti, nové sourozence. Většina respondentů mluví o nově vzniklé větší rodině, které součástí jsou jak oni, tak děti zvenčí. Rodina je nejčastěji používaný termín ve všech odpovědích, i když se také polemizuje se slovem poslání a služba, které nakonec zahrnují, jako ne úplně správný termín. Respondenti poukazují na těžkosti, ale zároveň se stále vrací k citovým vazbám, které tu vznikají a jsou součástí života v náhradní rodině.

Dříve nebo později, ať chcete nebo ne a i když jsou děti "problémové", vznikají citové vazby, které jsou rovné vazbám v běžných rodinách. Není to zaměňování rolí. Všichni zainteresovaní ví, že přijaté děti jsou dětmi jiné matky, ve většině případů mají přijaté děti spojení se svými rodiči, scházejí se s nimi. Přesto popisují respondenti jejich vzájemné vztahy za sourozenecké, mluví o příchozích dětech jako o svých bratrech a sestřích, i když ví, že se jedná o sestřenice, nebo „cizí“ děti.

Nejvíc mě oslovila odpověď jednoho respondenta, který popsal pěstounskou péči jako past. Past, do které se chytíš a nejde z ní utéci bez zjevných následků. „ *Naráz máš sourozence a máš je rád a jste jedna rodina a tobě záleží na někom vlastně cizím, chceš ho chránit a nedovedeš si představit, že by tu nebyl. Nejde to vzít zpátky.*“

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit, jak jsou vlastní děti náhradních rodičů ovlivněny vstupem jiných dětí do jejich původní rodiny a jestli díky vystavení nestandardním situacím a jejich řešení, získají kvalitní předpoklady pro orientaci v sociální oblasti a sami inklinují v budoucnu k pěstounství, nebo práci v sociální sféře.

V teoretické části jsem popsala rodinu, definovala ji a objasnila její vliv na vývoj dětí, které v ní žijí. Zabývala jsem se náhradní výchovu dětí v České republice a popsala jsem její formy a specifika. Vylíčila jsem náhradní rodinu a její členy a popsala její zvláštnosti a potřeby.

V praktické části práce jsem se zaměřila na období přípravy rodiny na pěstounskou péči, proces rozhodování o přijetí dítěte do rodiny a na to, jak vlastní děti pěstounů toto období vnímaly. Také mě zajímaly pocity a reakce po příchodu nových dětí do stávající rodiny. Vztahy a chování v náhradní rodině po přijetí dětí, změny v povinnostech a nárocích na respondenty a také zpětný pohled na rodinu a zhodnocení pěstounské péče respondentem byla další témata. Posledním okruhem výzkumu jsou sociální zdatnosti respondentů a jejich výhled do budoucna.

Závěry mohou být námětem pro další diskuzi a ukázat pohled vlastních dětí z pěstounských rodin nejen stávajícím, ale také budoucím náhradním rodičům a sociálním pracovníkům, kteří s rodinou pracují.

Ve výzkumném šetření byly mou cílovou skupinou již dospělé vlastní děti náhradních rodičů, které jsou doposud v kontaktu se svou rodinou, jsou její součástí a tráví s ní svůj čas.

Tři z respondentů jsou dětmi pěstounů, kteří mají podepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče s organizací, pro kterou pracují. Další respondenti pochází z rodin, které znám z některých akcí pro pěstouny. Tyto respondenty jsem oslovila proto, že zapadali do mého profilu vybraných dotazovaných a jejich rodina byla pro můj výzkum zajímavá. Jeden z oslovených respondentů nakonec rozhovor odmítl.

Při své práci jsem měla možnost více poznat názory a pohledy mladých lidí, které mě mnohdy překvapily a mohla jsem je srovnat se svým pohledem na tuto problematiku.

Je jasné, že pohled dospělých vlastních dětí pěstounů se liší od názorů mladších dětí, které nejsou dospělé, zralé, a jejich pohled je ještě plný vlastních nevyhraněných závěrů. Dospělí jedinci naopak mohou svoje zážitky zhodnotit s odstupem a pohledem zralého jednotlivce, který se již přenesl přes první negativní zážitky a ze společného spoluzití dokázal vyzvednout spíše pozitivní zážitky a poučení do budoucna. Pěstounské rodiny prochází náročnými životními situacemi a rodinu tyto skutečnosti vždy ovlivňují, stejně jako vztahy jejich členů a jejich jednání a to ne vždy v pozitivním smyslu. Respondenti, se kterými jsem pracovala, mají s pěstounstvím svou osobní přímou zkušenost, přestože se sami pro život v takové rodině nerozhodli a to i když se na spolurozhodování rodiny podíleli, nebyli těmi, kdo s myšlenkou náhradní péče původně přišel. Nebylo to jejich vědomé rozhodnutí a přece v rodině fungovali a měli možnost se podílet určitým způsobem na formování přijatého dítěte. S novými dětmi vytvářeli sourozeneckou skupinu, podíleli se na rozvoji komunikace v rodině i mimo ni a navazovali citové vazby s přijatými dětmi. Museli se vyrovnávat se změnami ve svém domově a rodině. Naučili se čelit situacím, které jsou pro jiné rodiny nezvyklé. Měli možnost poznat svět i z odlišné strany a obohatit se o zkušenosti a nahlédnout tam, kam děti v jejich věku zpravidla nedohlédnou. Tento soubor znalostí je pro ně dobrým základem při budování názorů a postojů v dalším životě.

Práce by měla jak rodičům vlastních dětí, tak odborníkům pomoci nahlédnout do prožívání dětí a tak je posunout aspoň o krok dál v jejich práci.

ZDROJE

BUBLEOVÁ, V. a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Třetí přepracované vydání. Praha: SNRP, 2014. 59 s. ISBN 978-80-87455-19-7

BUBLEOVÁ, V. a kol. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2002.

CWLA: Základní přípravný kurz PRIDE. Příručka pro lektory, 2009. 669 s.

DENUWEALERE, M. Support and Conflict in the Foster Family and the Children's Well-Being: A Comparison Between Foster and Birth Children. *Family Relations*, 56(1). 2007

DUNOVSKÝ, J. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986. 139 s. ISBN 08-040-86

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada publishing, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

GABURA, J. *Sociálna práca s rodinou*. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2006. 60 s. nemá ISBN.

HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

KOLUCHOVÁ, J. *Psychický vývoj dětí v pěstounské péči*. Praha: MPSV, 1992. 139 s.

KRAUS, B. - POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

MALÁ, Z. *Pěstounská rodina a pěstounská péče pohledem dospělých biologických dětí pěstounů*. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Brno 2009

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd., Praha: Portál, 2008. 109 s. ISBN 80-7178-853-8

MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6

MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Brno: AVICENUM, 1986. 336 s. ISBN 08-011-86.

MATĚJČEK, Z., KOLUCHOVÁ, J. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál 2002, 152 s. ISBN 80-7178-637-3

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. upr. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250s. ISBN 80-86429-05-9

ONDRÁČEK, M. a kol. *Nakopni mě aneb s pomocí vzhůru*. Pracovní sešit pro koučující rodiče. Praha: ANR ČR, 2011. 38 s. bez ISBN

PURVIS K. B., CROSS D. R., SUNCHINE W. L., *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada, 2013. 256 s. ISBN 978-80-247-4535-0

SAPÁKOVÁ, P. *Zkušenost s náhradní rodinnou péčí perspektivou biologických dětí pěstounů*. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno 2011.

SEBERA, M. *Vybrané kapitoly z metodologie*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5963-4

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-7178-559-8.

SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV 2003

SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4.

ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

UHLÍŘOVÁ, V. a kol. *Dítě ve výchově příbuzných*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2010. 60 s.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

Internetové zdroje

Cesta dítěte do náhradní rodinné péče. *NAHRADNIRODINA.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: [ttp://www.nahradnirodina.cz/cesta_ditete_do_nahradni_rodinne_pece](http://www.nahradnirodina.cz/cesta_ditete_do_nahradni_rodinne_pece)

Formy náhradní rodinné péče. *MPSV.CZ*. [online]. © 2013 [cit. 2015-06-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

Pěstounská péče. *Pěstounská péče.cz* [online]. © 2012 [cit. 2015-06-05]. Dostupné z: <http://www.pestounska-pece.cz/content/pestounska-pece>

Pěstounská péče je tvrdá práce. *Rodina.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek5703.htm>

Proces zprostředkování. *MPSV.CZ*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>

Slovníček pojmů. *POLIS. CZ* [online]. © 2013 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.epolis.cz/page.php?id=28&location=&menu=first&idNotion=31>

SOS dětské vesničky hledají nové matky – pěstounky. *Rodina.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek9095.htm>

Sourozenci a pěstounská péče. *Rodina.cz*. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z:
<http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=2634>

Úvod – Teoretické pojetí náhradní rodinné péče. *NAHRADNIRODINA.cz* [online]. © 2013 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z:
http://www.nahradnirodina.cz/uvod_teoreticke_pojeti_nahradni_rodinne_pece

Vyjádření MPSV k pojetí PPPD - Informace ze 14. března 2013 o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD po přijetí novely zákona č.359/1999 Sb., *Dostupné z:*
<http://www.rpp.cz/inpage/metodika-mpsv-k-pppd-brezen-2013/>

Občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb, § 928 - § 942, § 943, § 949, § 971

Úmluvy o právech dítěte čl. 21 písm. b

Zákon o sociálně právní ochraně dětí, zákon č. 359/1999 Sb., § 42

Zákon o rodině, č. 94/1963 Sb., § 42, § 55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Otázky k rozhovorům

Příloha 2 Rozhovory

PŘÍLOHY

Příloha 1 Otázky

Seznam možných otázek pro rozhovor zařazených do jednotlivých oblastí

Čísla před otázkami označují pořadí, v jakém byly asi postupně otázky kladeny, jak se rozhovor nesl. V tomto seznamu jsou již jednotlivé otázky přiřazeny k tematickým okruhům.

Osobní a obecné informace.

- 1 Váš věk
- 2 Vaše nejvyšší vzdělání
- 3 Počet sourozenců vlastních
- 4 Počet sourozenců přijatých
- 5 Tvůj věk v době příchodu přijatých dětí

Příprava k přijetí dětí a rozhodování rodiny

- 6 Byl/a jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?
- 7 Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Reakce po příchodu přijatých dětí do rodiny

- 8 Jaká byla tvá reakce z příchodu nového sourozence do rodiny?
- 9 Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny
- 13 Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

Vztahy a chování po příchodu nových dětí do rodiny

- 10 Trávil/a jsi se svým novým sourozencem svůj volný čas?
- 12 Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounským sourozencem/sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?
- 14 Změnily se po příchodu pěstounských sourozenců vztahy v rodině, nebo mimo ni?
- 17 Vinil jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?
- 18 Zaznamenal/a jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozence/sourozenců?

Změny v povinnostech a nárocích na respondenta v rodině

- 19 Musel/a jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?
- 20 Musel si se uskrovnit kvůli svému pěstounskému sourozenci?
- 21 Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?
- 22 Musel/a jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?
- 23 Musel/a ses dělit o své věci se svým sourozencem?

Zpětný pohled respondenta na rodinu a její pěstounskou péči

- 15 Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstal/a v pěstounské rodině?
- 16 Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?
- 11 Prošel/prošla jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?
- 24 Zpětně hodnotíš rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny jako...
- 25 Jak hodnotíš to, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?
- 29 Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?
- 30 Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Výhled do budoucna a sociální zdatnosti respondenta

- 26 Orientuješ se více v problematice NRP?
- 27 Dokážeš si představit, že by ses i ty stal/a v budoucnosti pěstounským rodičem?
- 28 Dokážeš si představit, že bys pracoval/a v sociální oblasti s přijatými dětmi?
- 31 Pěstounství vnímáš dnes jako...

Příloha 2 Rozhovory

Všichni respondenti mě znají, protože se ve své práci i volném čase setkávám s jejich rodiči. Všem jsem znovu vysvětlila důvod a cíl rozhovoru, to že odpovědi budou zpracované pro bakalářskou práci, která by měla ukázat, jak vnímají pěstounskou péči a na kolik je v životě ovlivnila.

Respondenti jsou seznámeni s tím, že jejich jména nebudou nikde zveřejněna, čímž je zaručena anonymita. Žádný s respondentů neměl další otázky o povaze studie.

ROZHOVOR 1

Osobní informace

Muž 19 let, R,

Žije s rodiči ve větší vesnici v RD se zahradou.

R studuje střední odbornou školu. Dojíždí každodenně z domova 25 km.

Ve stejné vesnici žijí rodiče rodičů a teta- sestra otce, byla pěstounkou dříve než oni, má 5 dětí. Všichni v rodině věděli, do čeho jdou, na život s přijatými dětmi byli připraveni.

Hlavní rozhovor 1

Na úvod prosím pár obecných informací, jako věk, vzdělání, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli,...

Studuji střední odbornou školu, je mě 19, jsem nejstarším dítětem v rodině. Mám o 4 roky mladší sestru.

Nevlastní mám 3 bratry, do rodiny přišli společně, bylo jim 1, 2, 3 roky.

Kolik let ti bylo při přijetí sourozenců do rodiny?

Bylo mě 9, sestře skoro 5

Byl jsi součástí rozhodování při přijímání dítěte do rodiny?

Ano, byl. Už jsem byl dost velký, abych si uvědomoval co se děje. U nás se vždycky všechno řeší na rovinu. Probíralo se to nahlas a taky se nás děcek ptali, co bychom říkali tomu, že by došly další děti, jak u tety. Nám to nepřišlo zvláštní, věděli jsme, co nás čeká, a měli jsme dost místa pro další děti.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Byla u nás i sociálka, ale nám nic nového už říct nemohli, všechno jsme znali od tety.

Pamatuješ si na něco z té doby?

No, rodiče jezdili na nějaké školení, k Brnu, hlídala nás babička. Jezdili dost pozdě, nevím, co je tam mohli ještě školit, co by nevěděli.

Jaká byla tvá reakce z příchodu nových sourozenců do rodiny?

Byl jsem moc rád, těšil jsem se, jako všichni- bylo to nakažlivé a před Mikulášem. Všichni jsme chtěli, aby se jim u nás líbilo a užili si to. Chystali jsme výzdobu na Mikuláše a na svátky. Jedny z nejhezčích svátků, jak jsme blbli celá rodina.

Co se změnilo po příchodu kluků?

No dost.... dostal jsem nový pokoj, do mého starého šli malé děcka, byl blíž ložnici. Víc jsem pomáhal našim, hrál sem se s klukama. Mamka se dobře otáčela, tři mrňata a sestra... moc času na mě nezbylo. Všecko bylo jinak, ale ....., mělo to tak byt. Do toto chodily návštěvy, jednak byly svátky, ale chtěli kluky aj občíhnut.

Trávil jsi se svými novými sourozencem svůj volný čas?

To dost. Konečně jsem měl bráchy, se segrou basrco nešlo.

Prošel jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Tak to myslím, že ne.

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

My jsme se doma bavili vždycky o všem. Všechno se probíralo na rovinu, ale žádné pecky jsme neřešili. Spíš jen co se týkalo zdravotních věcí. Nějaké operace kluků a tak.

Jaký byl zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

Nebyli jsme první pěstouni u nás v dědině, takže to nebylo tak strašné, nebo nečekané...po čase všecko ustalo. Dnes už je klid.

Po příchodu pěstounských sourozenců se změnilo i nějaké vztahy třeba s rodiči, příbuznými, kamarády se sestrou?

Vztahy? Řekl bych, že se nezměnily s nikým, bylo to stejné jak s našima, ségrů, dědkama.

Co kamarádi?

Kamarádi taky- jo, bylo to stejné.,

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstal v pěstounské rodině?

Tak dobře..... jsem rád, že to naši udělali, že mám bráchy!

Jaký je tvůj vztah s pěstounskými sourozenci dnes?

No dobrý, jako s bráchama! Někdy na sebe huknem, ale vím, že je to tak všude v rodinách. Máme se rádi.

Vinil jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dětí do rodiny?

Nikdy jsem nikoho nevinil. Prostě to bylo..... Tak, jak bylo.

Zaznamenal jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozenců? Myslím jako v chování nebo ve škole, se zdravím...

U mě se nic nezměnilo, nepřekvapilo mě nic, byli jsme připravení, co může nastat, vždycky se všechno vyřešilo, nebylo proč vyšilovat.

Musel jsi pomáhat s péčí o přijaté kluky?

Ano pomáhal jsem. Byl jsem s nima vždycky rád... i teď jsem. Bez nich by tu bylo smutno.

Musel si ses někdy uskrovnit kvůli klukům?

Ani ne, měl jsem vždycky svoje soukromí a věci, naši pro nás měli vždycky dost všeho aj prostoru.

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

U nás se měřilo a měří všem stejně. Nedovedu si představit, že by to mohlo být jinak.

Musel jsi v něčem ustupovat kvůli přijatým dětem?

Nemusel, aspoň jsem to tak necítil, že by to bylo tak.

Musel ses dělit o své věci se svými sourozenci, s kluky?

Nemusel, sám jsem nosil hračky, ze kterých jsem vyrostl, co sem věděl, že se jim líbí. Tak jak je to v jiných rodinách, kde je víc děcek.

Jak zpětně hodnotíš rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny....

No jako dobré. Každý by měl udělat to, co považuje za správné.

Jsi rád, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

Ano, jsme velká rodina, jsem rád, že je nás plný dům.

Orientuješ se více v problematice NRP?

Samozřejmě, že líp než jiní.

Dokážeš si představit, že by ses i ty stal v budoucnosti pěstounským rodičem?

Jo, to určitě.

Dokážeš si představit, že bys pracoval v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Nad tím jsem nepřemýšlel. Asi ne....

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

To nevím, nepřemýšlel jsem tak.

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Ne, pro mě to nemělo nikdy žádný význam. Měl bych je rád, i kdyby to bylo jinak.

Pěstounství vnímáte dnes jako.....

To nejlepší, co jde udělat pro děcka bez rodičů. Dostanou rodinu, co by jinak neměli a my jsme dostali sourozence, coby jsme jinak neměli.

Chcete ještě něco dodat, zde máte prostor

Ne, všechno jsme si už řekli.

Děkuji za čas.

ROZHOVOR 2

Osobní informace.

Muž L, žije s rodiči v RD na malé vesnici.

Má odborné střední vzdělání, pracuje jako mistr v zámečnické firmě.

Rodiče starších holek s PP nesouhlasili, chtěli jejich návrat do DD, na náhradní rodinu podali žalobu pro zneužívání dětí. Rodina prošla dlouhotrvajícími soudními jednáními.

Dnes rodiče zájem o děti neprojevují

Hlavní rozhovor 2

Tak na úvod takové ty obecné informace jako věk, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli

Je mě 24, mám staršího brácha a tři přijaté sestry je jim 12, 11 a 5 let. Dvě starší přišli společně, poslední po dalších 5 letech. V době kdy přišly, měly holky 3,2, poslední 1 rok.

A tvůj věk v době příchodu přijatých dětí

Když přišly první holky, měl jsem 15, když přišla malá, měl jsem 19.

Byl jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

No jasně, naši o tom mluvili pořád, a strašně dlouho trvalo, než nám holky nabídli. Byl jsem i na první návštěvě v děčáku. Byly tak malé 3 a 2 roky. Pamatuju si, jak jsme s bráchou škemrali, aby je už naši dovezli. Měl jsem pocit, že to všechno moc trvá.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Byla u nás sociálka, několikrát. Víím, že u nás byl psycholog a mluvil i s náma, ale na nějakou přípravu si nepamatuju. To naši pořád jezdili na školení, něco četli a hledali na internetu a všechno nám důležité sdělovali, stejně se nejde připravit na všechno. Na to, co nás čekalo, to bylo stejně málo.

Jaká byla tvá reakce z příchodu nových sourozenců do rodiny?

Měl jsem radost, a chválil jsem se s nima. Byl jsem velký brácha, všem jsem chtěl holky ukázat. Byly roztomilé a respektovali mě.

Co se změnilo po příchodu dětí do rodiny?

Změnilo se všechno, ze začátku byly holky klidné, ale pak jich byl plný barák. Nechal jsem jim pokoj, chodil s nima ven, hrál si na písku, pomáhal našim, celá rodina byla na ruby.

Trávil jsi se svými novými sourozenci svůj volný čas?

Jasně furt. Jako naši to po mě ani nechtěli, ale já jsem byl s nima rád. Chodili jsme s kámošema a holkama na procházky a dětské hřiště a bavili jsme se všichni. Moc jsem si to užíval. Bavilo mě, když objevovaly holky nové věci a pro ně bylo nové všecko. Stavěl jsem jim s taťkou houpačky a domek na dvoře, jo to bylo fajn.

Prošel jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Ano, když začaly problémy a viděl jsem, že se naši trápí, strašně mě to štválo. Nejrád bych všechno vrátil, ale zase jsem si nedokázal představit, že by ty holky nebyly.

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Naši nic před námi neschovávali, věděli jsme všecko. Společně jsme probírali, co bude.....

Popíšeš mě co okolí, jak reagovalo po příchodu holek.....

Když holky přišly, to byli lidi zvědaví, někdy až moc, někteří nám lezli až na dvůr, aby se na ně podívali, bylo to až trapné, ale ustáli jsme to. Párkrát jsem je provedl přes dědinu, donesl domů tatranky a lízátko a byl klid.... Většina nám fandila, dnes jsme už dávno nezajímaví.

Po příchodu holek se změnil nějak vztahy v rodině, s rodiči, příbuznými, bráchou, s kamarády ?

Nejvíc se změnil vztahy s bráchou, k lepšímu. Do té doby jsme se spíš hádali. Ale s našima to taky bylo lepší. Jinak tak stejně. Vlastně ještě kámoši, teda vlastně kámošky, to bylo taky lepší. Holky byly populární, chodili jsme parta s nima ven.

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstal v pěstounské rodině?

Jsem rád, že mám takový rodiče, že mám nový ségry.

Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?

Dobrý, holky sice občas prudí, a někdy mě štvou, ale jsou to moje sestry.

Vinil jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

No to jo, nejvíc rodiče holek a taky stát, že má blbé pravidla. Když nad tím ale přemýšlím dnes, přenesli jsme se přes to a ohromně nás to stmelilo a naučilo hledat společně dobré konce.

Zaznamenal jsi u sebe změny po příchodu pěstounských sourozenců?

Jo, s bráchou jsem se přestal hádat, s našima naučil mluvit a říkat co si myslím a přitom se nehádat.....

No a musím se přiznat, že jsem občas na holky žárlil. Byl jsem už sice velký, ale měl jsem pocit, že jsme si to s našima nikdy tak neužili, jako holky. Naši spravovali barák, když jsme byly malí a děda byl nemocný, tak jsme ani nikam nejezdili. To s holkama se trajdalo a trajdá pořád. Naši nás sice zvou taky, ale mě je trapné se někam cpát a taky mám už svoje.....ale občas si tak zažálím.

Musel jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

Nikdy mě nikdo nenutil, zdálo se mě to normální pomáhat a bylo to s nima fajn. Občas jsem pohlídal, když mě mamka poprosila, ale také jsme se s bráchou normálně domlouvali, kdo bude

hlídat a někdy jsme se o holky i přetahovali. Mě pomáhali s navazováním vztahů, neuměl jsem s lidma mluvit, s holkama to bylo nějak jednodušší.

Musel si se uskrovnit kvůli svému pěstounskému sourozenci?

No jasně, přenechal jsem jim pokoj, a potom si spravoval malý, ale oni byly dvě a potřebovaly ho víc. Skoro měsíc jsem spával v obýváku, než se to dalo do kupy.

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

A to zas jo, naši jsou spravedliví. Všichni jsme na tom byli a jsme stejně.

Musel jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Ne to nemusel....možná když jsem hlídal, že jsem vyšel z domu později, než jsem chtěl, ale to nebyly žádné velké ústupky.

Musel ses dělit o své věci se svými přijatými sourozenci?

Ne každý jsme měli svoje, teda až na ten pokoj.... ale já jsem dostal pak nový, takže jsem na tom vlastně vydělal. Občas si holky půjčí z pokoje nabíječku, nebo mě zmizne čokoláda, ale to jsou takové snad normální věci mezi sourozenci. Jsem starší a kluk, není se o co dělit..... možná o rodiče? Ale to je takové zavádějící...měli na nás vždycky tolik času, kolik jsme potřebovali. Na všechny.

Zpětně hodnotíš rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny jako.....

Jako dobré, jinak by byla nuda.

Jsi rád, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

Jo, to jo. Mám sestry a tak.

Orientuješ se více v problematice NRP?

To určitě. Nejsem odborník, ale vím víc věcí, než lidi normálně vědí.

Dokážeš si představit, že by ses i ty stal v budoucnosti pěstounským rodičem?

To asi ne, nedokázal bych to.

Dokážeš si představit, že bys pracoval v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Ne, to asi ne, ne.

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

Jasně že má, vím, co to obnáší být pěstounem, proto vím, že bych to nedal...

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Ne, to určitě ne

Pěstounství vnímáš dnes jako .....

Myslím, že je to past. Naráz máš sourozence a máš je rád a jste jedna rodina a tobě záleží na někom vlastně cizím, chceš ho chránit a nedovedeš si představit, že by tu nebyl. Nejde to vzít zpátky.

Chcete ještě něco dodat, zde máte prostor

Rodičů si moc vážím za to, co udělali.

Děkuji za rozhovor

ROZHOVOR 3

Osobní informace

Žena S, 27 let, vyučená prodavačka, s rodinou žila v RD na okraji malého města, rok žije v sousedním domě v pronájmu s přítelem a dcerami, je na MD, s rodinou je v kontaktu denně. Tráví společně volný čas, ale i nákupy a střídají se v hlídání dětí, rozvozu dětí do škol a kroužků.

Některé přijaté děti jsou dětmi sestry pěstouna, mají 12, 6 a 5 let. První dívka přišla jako batole, v PP je od 5 let, před čtyřmi lety přibyli její druhorodí sourozenci odebraní s primární rodiny pro týrání. Matka je ve výkonu trestu s rodinou komunikuje telefonicky.

Dívka 9 není s rodinou biologicky svázaná, do rodiny přišla jako poslední s nefunkční příbuzenecké PP na přímé svěření.

Hlavní rozhovor 3

Na úvod bych potřebovala pár obecných informací jako věk, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli

Je mě 27, mám dva mladší sourozence a pak ještě 4, co jsme si vzaly. Je jim sestře 25 a bratr má 19, pak je nejstarší dojitá 12, další..... počkej, hm 9 a malý má 6 půjde do školy jako moje malá a pak 5.

Když přišli, bylo jim..... první sestra přišla jako batole 8 měsíců, maloši měli skoro dva a tři roky, poslední byla velká už chodila do školy 7.

Tvůj věk v době příchodu přijatých dětí

15, 23, 25

Byla jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

To ano, rozhodovali jsme společně s rodiči. Mamka s tím přišla první.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Moc jsme o tom nevěděli, byla tady sociálka, ale nijaká příprava nebyla. Malá u nás stejně byla vlastně už před tím, jen se to dalo do pořádku soudně. Naši taky nikde nebyli, vlastně chodí na vzdělávky až teď. Mamka si to moc chválí, vždycky nám o tom povídají. Škoda, že jsme některé věci nevěděli, když jsme si děcka brali, tenkrát by se nám to taky hodilo“

Jaká byla tvá reakce z příchodu nového sourozence do rodiny?

No jaká, měla jsme radost, že je už naše...nemuseli jsme se bát, co s ní bude

Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny

No tak jak, když dojde malé děcko, měla jsem radost, už jsem byla veliká, starala jsem se, vyprosila jsem si ji do pokoje, měla u mě věci hračky, byla moc hodné děcko

Trávila jsi se svými novými sourozenci svůj volný čas?

Samozřejmě ano, s malou jsem jezdila s kočárkem, chodili jsme s holkama vozit a když byla větší tak na procházky, někdy mamka brblala, že se musím víc učit, ale já jsem stíhala všechno, byla jsem s ní ráda.

Když přišli maloši už jsem měla kluka, ale co šlo, byla jsem s nima....

Prošla jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Tak to ne, nikdy

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Jo, všechno jsme probírali, jak to bude, jak to bylo.... Všechno jsme věděli, nebyli jsme malý, dost jsme o všem mluvili, vlastně je to tak pořád

Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence.....

No, to bylo chytrých řečí, až mamka musela nakřičet na sousedy, aby se nestarali a nepomlouvali. Vadilo nám, jak mluvili o mamce děcek, nebyla to hvězda, ale je to mamka děcek. Něco by se už kvůli nim říkat prostě nemělo, nebo aspoň říkat jinak

Po příchodu pěstounských sourozenců se změnily i nějaké vztahy třeba s rodiči, příbuznými, kamarády se sestrou?

Já myslím, že se změnil prakticky všechny vztahy k lepšímu, nás to nějak semklo všechny. Byly jsme víc při sobě.

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstala v pěstounské rodině

Jako jestli su ráda, že to naši udělali? No to jsem, byla to správná věc. Stejně u nás bylo pořád nějaké děcko, tak se to jenom papírově dokončilo. Byla jsem klidnější, nebála jsem se, co s nima bude třeba zítra. Naši udělali dobře, vlastně nám ukázali, jak by člověk měl jednat....na rovinu.

Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?

Dobrý, jsme pořád spolu, chodí k nám já k nim. Někdy jsem jak teta, někdy sestra. Přece je mezi náma dost roků, ale mám je ráda.

Vinila jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

Jedině jejich rodiče, s ničím nebyli problémy jak s nima a ještě budou.

Zaznamenala jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozence v chování, psychické ve školním prospěchu a tak?

Ne, myslím, že ne. Možná jsem neměla čas na blbiny v pubertě.

Musela jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

Nemusela, chtěla. Vždycky jsem s nima byla ráda.

Musela ses uskrovnit kvůli svým přijatým sourozencům?

Nemyslím, malou jsem si nastěhovala k sobě do pokoje, protože jsem chtěla. Vlastně jsme se o malou přetahovali všichni. Ona byla moc hodná, teď sice občas paštekuj, ale to je věkem, i teď je vlastně hodná. Maloši jsou divočáci, ale pravidla respektují, nikdy nás neutlačovali.

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

Jo, mamina nám nastavila stejné pravidla všem. Možná vlastní mladší brácha měl trochu výhody oproti mě, ale spíš jsme mu prošlapali cestu a byl kluk. Ale jinak, co s týče pomoci a chování to je stejné.

Musela jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Jako, že jsem něco nemohla, protože tu byli? Nemyslím si, že by to na to mělo vliv.... Ne, to ne.

Musel ses dělit o své věci se svým sourozencem?

Já jsem byla velká, měla jsem svoje věci.... snad ten pokoj, ale ani to jsem nemusela, ale chtěla.

Zpětně hodnotíš rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny jako....

No jako dobré. Udělali to nejlepší.

Jsi ráda, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

To jo, moc ráda. Děcka jsou víc tak jako naše. Je to víc v klidu.

Orientuješ se více v problematice NRP?

To rozhodně, občas si i něco přečtu sama, nebo najdu na internetu, když mě něco zajímá.

Dokážeš si představit, že by ses i ty stala v budoucnosti pěstounským rodičem?

Jo, to bych určitě chtěla, už jsem o tom přemýšlela. Myslím, že bych to zvládla.

Dokážeš si představit, že bys pracovala v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Jo to jo, byla jsem na pár pobytech s pěstounama, hlídala malé děti, bylo to fajn a líbilo se mě to.

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

Řekla bych..... že jo. Všechno má vliv na člověka, tak tohle taky.

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Ne to je jedno, i kdyby u nás byli jen tak, nebo je naši měli vlastní, bylo by to jedno.

Pěstounství vnímáš dnes jako.....

No já vím, že se to tak nemá říkat, ale je to jako by děcka byli naše, jako kdyby se narodili u nás. Jako rozumem vím, jako že jsou tety a jiné ženy, ale nějak to cítím jinak. Mám je ráda přesně jako svoje vlastní sourozence. Jako by byli praví. Prostě jsme jako velká rodina. Víam, že pěstouni jsou placení,

ale děcka po rozvodu taky dostávají výživné a je fajn, že nemusíte pořád řešit prachy, už tak řešíte spoustu věcí, co normálně jinak doma jiné rodiny neřeší.

Chcete ještě něco dodat, zde máte prostor

Asi se to moc nehodí, ale mě vadí, že se přeceňují vztahy a styky s rodiči příšlých děcek. Ty o děcka opravdicky nestojí, jde jim jen o prachy a všichni se můžou zbláznit, když se náhodou ozvou. Dělají herecký výstupy pro děcka a sociálky. Děcka jsou rozhozený, pěstouni taky. Nebylo by lepší nepřipomínat děckám s čeho utekli? Já bych jim nedávala žádné práva, víc udělají škody než užitku.... jako ty rodiče...

Děkuju za čas a odpovědi.

ROZHOVOR 4

Osobní informace

Muž J 18, student odborného učiliště, žije v RD s rodiči na malém městě, je nejmladší ze tří sourozenců (29,28)

Přijaté děti mají 16, 14

Děti byly přijaty malé (1 a 6), první přijatý mladší sourozenec, za tři roky starší dítě (polorodí sourozenci)

Starší přijatý chlapec má psychické problémy, navštěvuje odborníky

Hlavní rozhovor 4

Na začátek prosím o nějaké obecné informace věk, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli

No mě je 18, ale brzo mě bude 19, mám starší svoje sourozence, kterým je 28, 29 a nevlastní těm je 16 a 15. Přišli obráceně první sestra v roku a pak teprve brácha, segra měla tři a on měl už šest.

Tvůj věk v době příchodu přijatých dětí

5 když přišla sestra, 8 když přibyl brácha.

Byl jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

Byl jsem malý, když přišla segra, to si nemyslím, že bych mohl rozhodovat. U bráchy jsem byl větší, to jsme s našima probírali a vysvětlovali, co bude. Souhlasil jsem a byl jsem zvědavý na „bráchu od sestry“. Smích.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Myslím, že velká. Před příchodem sestry rodiče jezdili na školení, hlídali mě sourozenci a babička. A když měl přijít brácha, pořád se něco řešilo, jezdil sem i psycholog z kraje. Vysvětloval, že s bráchou to bude těžší, že je větší a bude si hůř zvykat a tak.

Jaká byla tvá reakce z příchodu nového sourozence do rodiny?

Poprvé jsem se moc těšil, myslím, že tak se těší děcka, když se má narodit sourozenec, akorát tu moji sestru přivezli naši s kojeňáku. U bráchy jsem byl spíš zvědavý, byl už větší a pořád nám říkali, jak to bude těžší. Myslím, že jsem cítil i to jak byli nervózní naši.

Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny

Vždycky toho bylo moc, naráz nastal v rodině cvrkot. Chodili návštěvy a než se děcka usadili, byl to trochu zmatek. Naši na mě mluvili jak na pako, abych pochopil něco..... U bráchy už mě to lezlo na nervy, trochu mě před ním shazovali a on byl pak na koni.

Trávil jsi se svým novým sourozencem svůj volný čas?

No jasně že jo! Byli jsme jedna rodina jinak to ani nešlo. Ségru jsem měl od mala moc rád, rozumíme si, s bráchou je to těžší a i když je její vlastní brácha, myslím se sestrou k sobě máme blíž, i když je holka. Brácha je pořád s něčím nespokojený a špatně jako naladěný. Moc času s ním netrávím, máme jiné zájmy, a když byl malý, bylo to stejně. Nikdy jsme si spolu nehráli jako se ségrou. Spíš nám kazil hru. Myslím, že si neuměl hrát, ale já jsem byl moc malý, abych to chápal. Lezl mi na nervy a dnes taky. Naši s ním mají jen starosti.

Prošel jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

No vždycky, když mě brácha naštvál, nebo něco vyvedl, tak jsem si říkal, jak nám mohlo být, kdybysme byly se sestrou jen my dva. Ale našim bych to nikdy neřekl, mrzelo by je to.

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Jo probíráme, vždycky po večeři sedíme a mluvíme... co bylo, co se stalo, jak to bude. Každý si k tomu můžeme říct svoje... někdy se trochu pohádáme, co a jak a proč bylo, normálka....

Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

Jo vždycky jsou lidi zvědaví a rodina se rojila. Ale to je snad normální, časem je to přestane bavit všechny. Občas je někdo „chytrý“, když brácha něco vyvede, ale jinak je klid.

Po příchodu pěstounských sourozenců se změnilo i nějaké vztahy třeba s rodiči, příbuznými, kamarády se sestrou?

Já myslím ani ne. Ne, když o tom přemýšlím, tak ne.

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstal v pěstounské rodině

No někdy si myslím, že druhý to měli jednodušší. Ale zase bych neměnil, to ne. Mám ségru moc rád a bráchu vlastně taky i když mě štve.

Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?

No říkám sestru mám moc rád, s bráchou je to složitý, ale je to můj brácha. Štve mě hlavně to, že se naši kvůli němu tak vyčerpávají, druzí doma spravují zahrady a užívají si, a oni pořád něco řeší kvůli němu. Je to pako. Ale ne, že by mě na něm nezáleželo, to ne, jen mě štve, že se tak chová a dělá ostudu.

Vinil jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

Myslím, že za to nikdo nemůže. Měli to hold těžký, asi to s člověkem prostě jde pořad. Já bych nechtěl to co oni prožít. Mám štěstí, že mám rodinu.

Zaznamenal jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozence/sourozenců?

No musím se přiznat, že jsem na sestru trochu žárlil. Když někdo přijel, první byla na řadě. Mamka mě řekla, že je prostě malá a do teď jsem to všechno měl já, teď se s ní musím podělit a když ji mám rád, budu jí to přát. Ona to....nikdy neměla svoje babičky a tety a tak. U bráchy jsem byl dlouho naštvaný, měl jsem pocit, že si neváží, kam se dostal, a zdálo se mi, že mě nemá rád, dnes mu víc rozumím.

Musel jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

To ne, to naši zvládali vždycky sami

Musel si se uskrovnit kvůli svým pěstounským sourozencům

Chvilku jsem bydlel s bráchou, pak mu naši přenechali svůj pokoj a sami spí v obýváku. Ono nám to neklapalo, furt jsme se přetahovali o věci a hádali i bili... brácha mě rozmontovával stavebnici a šuplíky... on musel všechno prozkoumat. Rozebrat... teď je sám a je spokojený a já taky.

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

No asi jo, i když si myslím, že by na bráchu mohli být i tvrdší...ale ono je to asi těžký...má nějaké věci navíc. Některé věci s ním se musí řešit jinak.

Musel jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

To jo, kvůli bráchovi. Na tábor jsem musel jet na takový, aby mohl jet i brácha, tam jsem nemohl jít, protože by chtěl i brácha, někdy jsem ho musel sebou brát ven, to zas byli naštvaní kamarádi, protože se choval jak pako....

Musel ses dělit o své věci se svým sourozencem?

No to jo o hračky ze začátku, byly to věci, co jsem dostal já a když jsem to viděl u něho v rukách, strašně mě to štvalo... Dnes máme každý svoje a je klid

Zpětně hodnotím rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny

Vím, že udělali to, co bylo nejlepší pro všechny. I když mě brácha štve a někdy se za něj i stydím, vím, že jinak by byl na tom o moc hůř. Asi bych to nedal, kdybysme ho nechali v děčáku...

Jsi rád, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

To jo, je to složitý a některý to nechápou, ale mě je to jedno. Jsem rád, že je to tak..

Orientuješ se více v problematice NRP?

Jo určitě.

Dokážeš si představit, že by ses i ty stal v budoucnosti pěstounským rodičem?

Nevím, o tom jsem nepřemýšlel. Je to těžké být pěstounem.

Dokážeš si představit, že bys pracoval/a v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Ne to ne, s bráchou je to těžký ....takové kluky bych špatně rozdýchával, ještě cizí.....

No a co takové jako sestra, to bys dal?

No to jo, ale někdy si myslím, že ona je výjimka. Když jsme jezdily s pěstounama a popisovali zkazky s dětma, taky to nebyla žádná hitparáda.....

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

To zas jo, vždycky se rozhoduju tak, aby se to s něčím nebilo a bylo to pro všechny Ok

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Nevím, asi jo.

Pěstounství vnímám dnes jako.....

Jako těžkou věc..... vyčerpávající....ztíženou tím, že se jedná o lidi, na kterých ti záleží a který máš rád. Kdyby to tak nebylo, bylo by to o moc jednodušší. Naráz zjistíš, že máš rád lidi, co sis ani nemyslel.

Myslíš bráchu?

Jo. Víím, že je to vůl, ale nechtěl bych, aby skončil někde ve stoce. Naši by se utrápili, ségra taky. Sestru mám moc rád. Vlastně jeho mám taky rád, i když jsem našťvaný a hádám se s ním. Nenechal bych ho ve štychu.

Takže je to spíš jako práce nebo se to blíží rodině?

My přece jsme rodina! Jinak to nejde. Že si lezem na nervy s bráchou, no a co. V druhých rodinách se taky hádají. Jasně že.... že jsou jako cizí, ale nikdo z nás to tak nebere. I když brácha asi odejde, až mu bude 18, doufám, že se k nám bude vracet.

Chcete ještě něco dodat, zde máte prostor

Lidi jsou hloupí, když o nás mluví a neví, co to obnáší. Neví co to je, když se trápí celá rodina kvůli někomu komu, ani pomoci nejde. Mezi jakýma věcmi musíte volit, o čem všem musíte rozhodovat. Jak je člověk pořád ve střehu. A jak můžete mít rád „cizí děti“, někdy si připadám jak exot, nedokážu vysvětlit třeba kámošům, jak to mám. Strašně mě rozčilují keci, jak jsme na tom finančně dobře, když nás platí tak stát a jak to lidi dělají jen pro prachy. Ještě jsem takový nepotkal.

Děkuji za rozhovor

ROZHOVOR 5

Osobní údaje

K žena 22, na MD 2 děti, od rodičů se odstěhovala s manželem před týdnem do vedlejší ulice

Její bratři se brzy po příchodu dětí do rodiny odstěhovali, byli již samostatní, plnoletí. Mladší syn s rodinou neudrží kontakt, s PP dětí nesouhlasil a nesouhlasí.

Přijaté děti jsou dětmi dcery bývalého partnera pěstounky. Biologicky nejsou s rodinou svázané, pěstounka je však před přijetím znala. Matka dětí kontaktuje rodinu 1x za 2 roky. Děti mají LMR a individuální vzdělávání, dívka v místní ZŠ, chlapci navíc s logopedickými vadami navštěvují speciální školu mimo okres a další 2 sourozenci jsou v PP mimo rodinu, děti jsou v pravidelném kontaktu.

Hlavní rozhovor 5

Na začátku tě poprosím o pár obecných informací – tvůj věk, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli

Mě je 22, mám svoje vlastní 2 starší bratry, 25, 29 a čtyři přijaté sourozence, těm je 11, 9, 8, 3. Když přišli tak jim bylo.... 3,4,5 let, ti přišly společně, nejstarší je holka pak dva kluci, nejmenší myšku jsme brali z porodnice, když měla 5 dní.

Tvůj věk v době příchodu přijatých dětí

Všichni přišli, když mě bylo 15, šla jsem do učení, děckám bylo 3,4,5, malá přišla, až jsem byla vdaná jako 5 denní

Byla jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

Jo, to jsme probírali všichni, jestli si děcka vezmeme, nebo co s nimi bude dál. Normálně jsme si to vyříkali a nakonec jsme hlasovali. Jenom bratr byl proti. Odstěhoval se.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

My jsme žádnou přípravu neměli. Věděli jsme, že buď 'si děcka vezmeme, nebo zůstanou v Klokánku. Tak jsme si je vzali. Ani jsme nevěděli, jak jsou na tom, myslím, že to nevěděla ani ta socka (sociální pracovnice), řešili jsme všechna vyšetření, až tu už bydleli.

Jaká byla tvá reakce z příchodu dětí k Vám do rodiny?

Normální.... asi jsem byla na ně zvědavá. A taky mě uklidňovalo, že je o ně postarané.

Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny

No, to bylo jak, škatule hýbejte se. Všichni jsme se stěhovali..... první děcka k našim do ložnice, pak se odstěhoval bratr vlastní - demonstračně, protože s tím nesouhlasil. Tak jsem se nastěhovala k němu do pokoje, do mého šli kluci a až se odstěhoval další bratr se ženou do nového domu, tak dostali pokoj holky. Pokoje se vždycky vymalovali, opravili, vynovili. Mezi tím lítali děcka, než se zklidnili a došlo jim, že se musí dodržovat nějaké pravidla, tak tu bylo křiku. Pořád plný barák malých děcek. Soukromí žádné, blázinec. Pak si vzal taťka na starosti s bratrem kluky a spravovali pokoje a stěhovali věci a holku zas my ženské a pak to šlo.

Trávila jsi se svým novým sourozencem svůj volný čas?

To jo, měla jsem sestru poprvé v životě tak jsem si to chtěla užít. Oni jsou o moc mladší a trochu jiní i tak to bylo celkem fajn. S klukama míň, moc jsem jim nerozuměla, ani neuměli mluvit.

Prošla jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Trochu jsem se ze začátku styděla za kluky, nic neuměli tak velcí....ani pořádně mluvit, jíst, nosili plíny....měli hrozné chování, nechtěla jsem se s nima ukazovat, ale to pak přešlo

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Jo radili jsme se jak na ně, každý něco zjistil, pak jsme to dávali dohromady....ze začátku to byl chaos a než jsme všechno zorganizovali a pochodili doktory. Hodně nám pomohla doprovodka (doprovázející organizace), nevím, co by bylo, kdyby ji naši neměli.

Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

No jo, to se lidi zajímali, naráz se objevily malé děti a bratr se odstěhoval, to jsme byli středem pozornosti, všichni byly strašně chytří a nevěděli nic. Šli mě na nervy!

Po příchodu pěstounských sourozenců se změnil vztahy s někým s rodiny, nebo s kamarády?

No s bratrem, nemluvíme spolu ani teď, a teta co u ní bydlí, s námi taky nemluví, že jsme si děcka vzali. Jiné příbuzné nemáme, ale jinak nám kamarádi zůstali i rodině i mě.

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstala v pěstounské rodině

Asi mě to naučilo nedělat unáhlené závěry, víc přemýšlet

Jaký je tvůj vztah s pěstounským sourozencem dnes?

No výborný, ještě nejsou v pubertě, (smích)

Myslíš, že se to tím změní?

No nevím to dopředu, já jen tak...četla jsem, že přijaté děti mívají bouřlivou pubertu...spíš jsem asi zvědavá, jak to bude

Vinila jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

Ne nikdy nikoho

Zaznamenala jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozence/sourozenců?

Já myslím, že jsem trpělivější asi.....

Musela jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

Jo to jsem musela, jinak by jsme se tu zbláznili.

Musel si se uskrovnit kvůli svému pěstounskému sourozenci

No to asi jo, ze začátku, ale pak jsem zase měla velký pokoj, ale jinak snad ne.

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

To zase jo, jo. Mamka nás postaví do latě ještě dnes. Jinak to nejde.

Musel jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Myslím ne, ne.

Musel ses dělit o své věci se svým sourozencem?

Já už jsem byla velká, moje věci nebyli pro ně vhodné

Zpětně hodnotím rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny

Dobré jako jo, takhle to bylo opravdu nejrozumnější řešení

Jsi ráda, že jsi vyrostla v pěstounské rodině?

Ale to jo, naši jako kdyby omládli s těma dětma i když mají hodně práce

Orientuješ se více v problematice NRP?

Ani ne

Dokážeš si představit, že by ses i ty stala v budoucnosti pěstounským rodičem?

Nikdy mě nenapadlo, že by k tomu mohlo dojít

Dokážeš si představit, že bys pracovala v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Ne, jsem prodavačka.

Jako myslím třeba ve volném čase

Ne to ne

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

Nemyslím

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Jak to myslíš jako typu péče?

No jsou různé způsoby jako adopce, pěstounská péče, opatrovník, ve vlastní péči.... Liší se to právy a povinnostmi pěstounů a rodičů, jestli spravují pěstouni majetek, děti mají rodiče, nemají....jestli můžou dědit po vašich nebo ne....

Jo to bude asi to, proč je brácha naštvaný, dědictví....

A pro tebe jeto důležité?

To je myslím jedno. Na tom mě nezáleží.

Pěstounství vnímám dnes jako

Je to důležité, je to něco jak se postarat o děti, které to potřebují

Myslíš, že je to spíš jako práce, nebo služba, nebo spíš jako rodina?

No asi služba, i když žijí děcka v rodině..... nevím, rodina taky.....naši je určitě mají moc rádi....

A ty?

Ale jo mám, asi bych je nedala jako pryč..

Chceš něco dodat?

Ne

Děkuji za rozhovor

ROZHOVOR 6

Osobní údaje

N žena 19, studuje střední sociálně právní školu obor romistika,

žije s matkou a jejím mužem ve velkém RD se zahradou v malém městě,

má starší sestru 21. Mladší sestru 11, má matka s jiným partnerem, se kterým má v PP dva chlapce 8, 10

rodiče chlapců žijí v blízkém městě, s dětmi udržují pravidelný kontakt i širší rodina

Hlavní rozhovor 6

Tak já na úvod se zeptám na obecné informace jako věk, počet sourozenců, vlastních a nevlastních, kolik jim je, v kolika přišli,...

Je mě 19, studuju střední školu a mám starší sestru 21 let. Mamka se znovu vdala, mám mladší sestru 12 a taky pěstounské bratry 10 a 8.

Kolik jim bylo, když přišli?

1 a 3 roky

Tvůj věk v době příchodu přijatých dětí do rodiny

12

Byla jsi součástí rozhodování při přijímání nového dítěte do rodiny?

Ano probírali jsme to společně, i když iniciátorem byla mamka. Mě to přišlo jako dobrý nápad. Vyplňovali jsme společně nějaký dotazník, to si pamatuju. Jaké máme požadavky na dítě.

Jaká byla s tvého pohledu příprava rodiny na příchod nového dítěte a případné problémy?

Naši jezdili na přípravy, a také tady byla sociální pracovnice, několikrát. Snažila se nám to všechno vysvětlit, že to není tak jednoduché vychovávat dítě zvenčí.

Jaká byla tvá reakce z příchodu nového sourozence do rodiny?

Těšila jsem se, že budu mamce pomáhat. Malý byli fajn, přišli od přechodných pěstounů, začínali mluvit, bylo to fajn.

Co se změnilo po příchodu nového sourozence do rodiny

No přibily děti do domu, v noci občas plakaly a probudili mě, brzo vstávaly, takže se nedalo spát. Víc se pralo a všude vyselo malé prádlo.

Trávila jsi se svými novými sourozenci svůj volný čas?

Ano, bylo to něco nového, chlubila jsem se s nima a chodila ven.

Prošla jsi obdobím, kdy ti vadilo, že máš pěstounského sourozence?

Ne to ne, jen na mě bylo prostě míň času....

Jak to myslíš míň času?

No kromě kluků, tu byla ještě mladší sestra, jen o málo od nich starší. Když tu kluci nebyli, chodili jsme z mamkou na procházky...Za humna, k jezerům... teď už to nešlo... kočár se tudy tahat nedá, než se kluci oblekli... bylo jednodušší je hodit jen na dvůr a podělat co bylo potřeba

Probírali jste s rodiči problémy spojené s pěstounskými sourozenci, které se vyskytly v průběhu času?

Ano vždycky se všechno probralo. Nejvíc při jídle... ale i tak přes den.

Zájem okolí o situaci vaší rodiny po příchodu nového sourozence

No lidi byli zvědaví a ptali se i na rodiče dětí, ale nebylo to nepříjemné.

Po příchodu pěstounských sourozenců se změnilý nějaké vztahy v rodině, nebo z kamarády.

Řekla bych, že všechno tak jako k lepšímu....

Jak pociťuješ dnes skutečnost, že jsi vyrůstala v pěstounské rodině

Myslím, že je fajn, že si člověk všeho váží víc

Jaký je tvůj vztah s pěstounskými sourozenci dnes?

Dobrý, jsou to moji mazlíci

Vinila jsi někdy někoho z nepříjemností spojených s přijetím dítěte do rodiny?

Ne to ne

Zaznamenal/a jsi u sebe změny po příchodu pěstounského sourozence/sourozenců?

Myslím, že jsem byla pozornější a hodnější

Musela jsi pomáhat s péčí o svého pěstounského sourozence?

Občas jsem pohlídala, pomáhala s prádlem

Musel si se uskrovnit kvůli svému pěstounskému sourozenci

Ne to ne, máme každý svoje

Byly nároky rodičů na tebe a na pěstounské sourozence stejné?

Ano, to si myslím, že ano

Musel jsi v něčem ustupovat kvůli svému pěstounskému sourozenci?

Ne, víc než kvůli sestře.

Musel ses dělit o své věci se svým sourozencem?

Ne to ne. O své věci ne, spíš o společné věci

Zpětně hodnotím rozhodnutí rodičů přijmout nové dítě do rodiny

Myslím, že udělali dobře. Kluci mají domov a my jsme se naučili myslet i na druhé.

Jsi ráda, že jsi vyrostl v pěstounské rodině?

Ano to jsem, mám zkušenosti, které jiní nemají

Orientuješ se více v problematice NRP?

Ano, to rozhodně, navíc toto studuju, takže ano.

Dokážeš si představit, že by ses i ty stala v budoucnosti pěstounským rodičem?

Nepřemýšlela jsem o tom, ale asi jo.

Dokážeš si představit, že bys pracovala v sociální oblasti s přijatými dětmi?

Ano to určitě ano, je to můj obor co studuju, doufám, že to bude moje práce.

Myslíš si, že PP vaší rodiny má vliv na tvá rozhodnutí?

Hm, asi jo. Třeba studovat jsem začala, protože mě zajímá práce sociálních pracovníků

Je pro tebe důležité, v jakém typu péče jsou přijaté děti ve vaší rodině?

Pro mě rozhodně ne.

Pěstounství vnímáš dnes jako....

No, asi bych měla říct, že práci, ale mě to jako práce nepřijde, spíš poslání.

A jak bereš přijaté kluky?

No jako normálně sourozence

Ve všem?

Ano, máme jednu mámu, babičku, domov.....teda oni mají i ty svoje, ale já si nedokážu představit, že by odešli....jsou úplně stejně jako moji sourozenci.

Chcete něco dodat

Asi jenom asi to, že je máme všichni moc rádi, kluci, jako kdyby se narodili naší mámě. A myslím, že oni to tak mají taky i když znají ty svoje rodiče.

Děkuji za rozhovor